

Forslaget til folketingsbeslutning vedtoges enstemmigt med 135 stemmer.

Formanden: Der vil nu blive givet justitsministeren meddelelse om denne vedtagelse.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Fortsettelse af første behandling af forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1956 til 31. marts 1957.

(Lovforslaget findes i tillæg D. sp. 1, foregående forhandling i tidenden sp. 1498, 1579, 1700, 1836, 1878 og 1981).

Forhandlingen genoptoges.

Undervisningsministeren (Bomholt): Det ærede medlem hr. Peter Kristensen (Aalborg) og det ærede medlem hr. Peter Jørgensen har under finanslovdebatten anmodet om en redegørelse for, hvordan det går med planerne om nye gymnasier i Aalborg og Aarhus, idet de to ærede medlemmer hver for sig har fremhævet det stærke behov, der er for nye gymnasier i disse byer.

Det vil være naturligt, om jeg som baggrund for en besvarelse giver en nærmere redegørelse for gymnasiesituationen. Denne situation følges til stadighed af det såkaldte gymnasieudvalg, hvori bl. a. finansministeriet og statistisk departement er repræsenteret.

Statistisk departement har foretaget en opgørelse, hvorefter antallet af gymnasieelever beregnes at ville stige i årene fra 1954 til 1961 for derefter atter at dale, således at det i 1968 er nede på det samme som i 1957. Fornylig har gymnasieudvalget ved et rundspørge til alle gymnasieskoler søgt at skaffe sig et overblik over de bestående gymnasieskolars muligheder for at dække det forhåndenværende og det stigende behov for gymnasiepladser.

Som resultat af rundspørgen har det ifølge en af statistisk departement foretagen bearbejdelse kunnet fastslås, at såvel statskolerne som de kommunale skoler som helhed er fyldt, et betydeligt antal af statskolerne endda fyldt langt udover forud-

sætningerne. Det samme gælder en række kommunale gymnasieskoler, medens der kun i private gymnasier er en ringe margin.

For Storkøbenhavn er der beregnet en stigning på ialt ca. 3 600 elever, hvoraf de 2 000 er midlertidige for perioden 1957—68 med kulmination i 1961, medens de 1 600 er permanente. For landet er stigningen 5 400, hvoraf de 2 900 er midlertidige for perioden 1957—68 med kulmination i 1961, medens de 2 500 er permanente.

Til imødegåelse af denne stigning i tilgangen har man opnået følgende: Falkonergårdens nye gymnasium blev indviet forleden. Gl. Hellerup gymnasium tages i brug i 1956, og det ventes, at Gladsaxe kan påbegynde et kommunalt gymnasium i 1956. Gymnasiebyggeriet i Virum er påbegyndt og ventes afsluttet i 1957. Rødovre-gymnasiet, der er vedtaget i henhold til lov, håber vi at have i brug i 1958, og i 1959 skulle følge det kommunale gymnasium på Amager. Det må anses for ønskeligt, at Rødovre sættes i gang snarest, og at Amager sættes i gang, såsnart planerne er modne.

Herudover mangler imidlertid fra 1959 dækning for en halv snes klasser, som der må søges dækning for, og forskellige muligheder frembyder sig. Gymnasieudvalget overvejer at stille forslag i så henseende. Der foreligger mulighed for en plan om istandsættelse af det gamle Gammel Hellerup gymnasium til nødbrug. Eventuelt bør der forhandles med Københavns kommune om ledige bygninger, eventuelt bør der ske udvidelse af bestående skoler, men dette sidste bliver jo ikke den store kapacitetsforøgelse. En mulighed, der har interesseret det parlamentariske gymnasieudvalg, er nedlæggelse af nogle 1. mellemskoleklasser som en midlertidig nødforanstaltning, selv om det er forbundet med pædagogiske betænkeligheder.

Kravet er altså, hvad der jo nok vil virke overraskende adskillige steder, begrænset til tre skoler, Rødovre, Amager og eventuelt det gamle Gammel Hellerup. Dog burde jeg måske nævne, at der desuden er fornyelsesønsker ved Sankt Jørgens gymnasium, Østre Borgerdydskole, Schneekloth's skole og Frederiksberg kommunale gymnasium.

For det øvrige land er forholdet jo mere mangfoldigt. Der er her rejst ønsker fra

[Undervisningsministeren.]

mange sider såvel om oprettelse af nye statskoler som om nybygning og udvidelse af gamle statsskoler, eventuelt overtagelse af kommunale gymnasier plus udvidelse af disse.

I første række ligger de skoler, som de to ærede medlemmer har nævnt: Aarhus Katedralskole, der for tiden udvides — byggeriet er i gang — og Aalborg nye skole. Hertil kommer Aarhus nye skole, hvis projektering er i gang, samt Marselisborg kommunale skoles udvidelse. Vedrørende den sidste har kommunen detailplaner klar. Endvidere Vestjydsk kostskole, hvis udvidelse er forudsat ved loven om skolens overtagelse af staten, og Nyborg alumnatet for piger, hvortil nu ligeledes i første række knytter sig oprettelsen af et alumnat ved Viborg Katedralskole for såvel piger som drenge. Hertil kommer andre berettigede ønsker, bl. a. bygning af ny skole for Frederiksborg statsskole.

Med hensyn til Viborg Katedralskoles udvidelse med et alumnat er forholdet det ganske specielle, at denne skole lokalemæssigt ikke udnyttes fuldt ved tilgang fra byen og oplandet, medens behovet for landet som helhed presser på og vil kunne aflastes noget ved dette alumnat.

Om Nyborg alumnat er der allerede ført indgående forhandlinger med kommunen, og forslag herfra er stillet i udsigt. Planerne går ud på, at staten overtager alumnatet som kostafdeling for piger i tilknytning til det kommunale gymnasium.

Herudover foreligger en lang række andragender om påkrævede udvidelser ved bestående skoler. Jeg nævner Roskilde, Birkerød, Randers, Rønne, Svendborg og de sønderjyske skoler: Aabenraa, Tønder og Haderslev. Dernæst foreligger der fra den seneste tid andragende om statsgymnasium i Holbæk amt. Der er søgt herom af Kalundborg, Nykøbing Sjælland, Jyderup med flere kommuner i amtet, og sagen er endnu ikke afklaret.

Der er af Hjørring kommune rejst spørgsmål om statens overtagelse af Hjørring kommunale gymnasium og i forbindelse dermed en påkrævet udvidelse, som kommunen ikke mener at kunne magte, og der foreligger fra kommunen særdeles berettigede argumenter vedrørende hele dette

forhold. Men med hensyn til overtagelsen af denne skole har ministeriet ment principielt at måtte udskyde spørgsmål af denne art, indtil spørgsmålet om byrdefordelingen mellem stat og kommune finder en løsning.

Fra gymnasieudvalgets side er man overfor ministeriet gået ind for, at følgende gymnasiebyggeri fremmes som ganske påkrævet: Aalborg, Aarhus nye skole, Rødovre, Vestjydsk gymnasium, Nyborg alumnat, Viborg alumnat og Frederiksborg nybygning.

Udvalget har principielt ønsket alle disse arbejder fremmet straks og har egentlig ikke ønsket nogen rækkefølge, men har dog — særlig efter henstilling fra finansministeriets repræsentant — sat dem i rækkefølge som her angivet. Personlig må jeg mene, at det er mere end vanskeligt at nummerere disse arbejder, der alle må anses for at være påkrævet. Det kan være vanskeligt i den nuværende økonomiske periode at fremskaffe de nødvendige midler til investering. Der er visse fælles økonomiske hensyn, som ingen af os kommer udenom, og dog forekommer det mig, at der skulle være en rimelig chance for at nå det stillede mål og således sikre fri bane for de store årgange af unge.

Det ærede medlem hr. Peter Kristensen (Aalborg) har endvidere henstillet, at anlægget af en ny sportsplads ved Aalborg Katedralskole snarest kommer til udførelse. Det nødvendige areal er erhvervet dels ved ekspropriation, dels ved køb fra Aalborg kommune, der afsluttedes i forsommeren. Der er siden da arbejdet med projektering af sportspladsen og planen for arbejdets finansiering, hvilket har krævet forhandlinger både med boligministeriet og med økonomi- og arbejdsministeriet. Dette har selvfølgelig krævet nogen tid, men det er dog mit håb, at vi nu er så langt fremme, at en løsning er indenfor rækkevidde.

Det ærede medlem hr. Ingmar Wagner har stillet et spørgsmål vedrørende understøttelser til seminarie- og gymnasieelever. Til undersøttelse af seminarieelever har der i årene 1947—51 på de årlige finanslove været afsat et beløb svarende til gennemsnitlig 350 kr. pr. elev, hvortil kom et beløb af 130 kr. pr. elev ved private seminarier til nedsættelse af skolepengene. Som led i de almindelige sparebestrebelse blev

[Undervisningsministeren.]

understøttelsesbeløbet fra finansåret 1951—52 nedsat med 10 pct. til 315 kr. pr. elev. Undervisningsministeriet har gentagne gange uden held søgt understøttelsesbeløbet forhøjet til den oprindelige størrelse. Først i år er det lykkedes at tilbageføre understøttelsen til det oprindelige beløb, 350 kr., og samtidig er opnået en forhøjelse af beløbet til nedbringelse af skolepengene fra 130 kr. til 165 kr.

Som man vil erindre, var der på det i efteråret 1954 af mig fremsatte forslag til lov om „Ungdommens uddannelsesfond“ fastsat 10 mill. kr. til årlig uddeling, hvoraf $\frac{1}{2}$ mill. kr. var beregnet til seminarieeleverne til supplerung af den før nævnte elevunderstøttelse, medens $2\frac{1}{4}$ mill. kr. var beregnet til understøttelse for gymnasieelever.

Det folketingsudvalg, der blev nedsat efter lovforslagets første behandling, henstillede imidlertid, at det samlede beløb til uddeling blev nedsat til 6 mill. kr., og at gymnasie- og seminarieeleverne udgik af forslaget virkeområde. Dette ændringsforslag måtte under de givne forhold tiltrædes, og jeg udtalte i tinget, at jeg gerne havde set, at man var nået til vejs ende straks, så at man kunne lægge ud med en egentlig retsordning, men at jeg dog ikke var utaknemlig for de ikke ubetydelige fremskridt, der var nået.

Under lovforslagets anden behandling henstillede den socialdemokratiske ordfører, det ærede medlem hr. Per Hækkerup, og ordføreren for det radikale venstre, det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre), til mig at fremkomme med et forslag om en forhøjelse af de på finansloven bevilgede understøttelser til seminarieeleverne, således at disse elever blev ligestillet med elever, der faldt ind under loven om „Ungdommens uddannelsesfond“. Et sådant forslag er fremmet, idet understøttelsen som foran nævnt med virkning fra indeværende skoleårs begyndelse er forhøjet til 350 kr. og beløbet til nedbringelse af skolepengene for private seminarier fra 130 kr. til 165 kr., hvilket medfører en samlet merudgift på 280 000 kr. Folketingets finansudvalg har tiltrådt, at elevunderstøttelsen fra indeværende skoleårs begyndelse udbetales med disse beløb på forventet tillægsbevilling.

Mens seminarieeleverne således har fået i hvert tilfælde nogen kompensation for, hvad de mistede i „Ungdommens uddannelsesfond“, har gymnasieeleverne i henhold til loven af 11. juni 1954 om vederlagsfri undervisning opnået den indrømmelse, at de hidtidige skolepenge er bortfaldet og læremidlerne stilles gratis til elevernes rådighed. Jeg henleder det ærede medlems opmærksomhed på de udtalelser, jeg fremsatte i folketinget under tredje behandling af lovforslaget om „Ungdommens uddannelsesfond“. Jeg udtalte bl. a. (tidenden for 1954—55, sp. 4179):

„Personlig ser jeg således på det, at det, der her sker, er gennemførelse af en første etape, og jeg agter naturligvis at arbejde videre for gennemførelse af det, der oprindeligt var tanken: en retsordning.“

Kirkeministeren (Bodil Koch): Jeg vil gerne begynde med at besvare det ærede medlem hr. Fogeds fremsatte udtalelser om ydelse af statstilskud til Indenlandsk Sømandsmission til lønning af den af denne mission ansatte danske præst i Lissabon.

Naturligvis ser jeg med sympati på det pågældende arbejde, som er til stor nytte for skandinaviske søfolk, og jeg så i og for sig gerne, at der blev ydet statstilskud hertil, men indenfor alle ministerier må vi jo i disse år nøje overveje muligheden af at spare så meget som muligt. Jeg har derfor ment at måtte afstå fra denne bevilling endnu i finansåret 1956—57. Det er og bliver mindre rationelt, at ikke alle udlandspræsters tarv varetages gennem Dansk Kirke i Udlandet og Dansk Sømandskirke i fremmede Havne. Ønsker Indenlandsk Sømandsmission at opretholde dette specielle stykke arbejde, har jeg i hvert fald skønnet, at det indtil videre som hidtil må ske for private midler. Det ærede medlem har henvist til, at tilskuddene til de to andre nævnte organisationer i de senere år er steget betydeligt. Hertil må bemærkes, at disse bevillinger går langt tilbage i tiden, og at det må anses for selvfølgelig at søge dem opretholdt på rimelige vilkår. Der er iøvrigt først i de seneste år foretaget en regulering af beløbenes størrelse under hensyn til prisstigningerne.

For Indenlandsk Sømandsmission er det

[Kirkeministeren.]

specielle arbejde af forholdsvis ny dato, artsmæssigt ligger det på linie med Dansk Kirke i Udlandet og Dansk Sømandskirke i fremmede Havne, og jeg forstår for så vidt udmærket godt ønsket om statstilskud parallelt med, hvad disse organisationer får. Jeg vil også gerne være åben overfor kravet fremover, såsnart en mindre stram budgetlægning er mulig for kirkeministeriet.

Dernæst vender jeg mig imod det ærede medlem hr. Hvidberg. Jeg er klar over, at det er rigtigt, som det ærede medlem sagde, at han i og for sig ikke havde ønsket den sag, vi nu skal drøfte, ført frem for tinget igen, men havde været tilfreds med behandlingen i et onsdagsspørgsmål. Imidlertid har mit svar på onsdagsspørgsmålet jo ikke bare nogenlunde overbevist det ærede medlem om rigtigheden af min stillingtagen, og jeg er derfor taknemlig over, at han har rejst spørgsmålet igen.

Jeg vil først berigtige den påstand af det ærede medlem, hvorpå han bygger en stor del af sine betragtninger, og som går ud på, at jeg skulle have ophævet Danske Lov 2—4—9 og dertil svarende bestemmelse i Kirkeritualet. Jeg troede dog, at det var bekendt som en hovedgrundsaetning i nugældende dansk statsret siden grundloven, at administrationen, den siddende minister, ikke kan ophæve en lovbestemmelse; det kan kun det høje ting ved at give en ny lovbestemmelse, som ophæver den gamle. Selvom jeg havde villet, kunne jeg altså ikke have ophævet Danske Lov 2—4—9, og herom er der overhovedet ikke tale. Spørgsmålet er derimod, om kirkeministeriet ved sin skrivelse af 4. august d. å. har gjort en rigtig anvendelse af bestemmelsen i Danske Lov 2—4—9 ved at fastslå, at tilfældet Bartholdy-Sølling ligger udenfor lovbestemmelsens område.

I så henseende må jeg atter gentage, hvad jeg før har sagt, at der ikke i den nævnte bestemmelse så lidt som andetsteds i den danske lovgivning findes noget almindeligt eller absolut forbud imod, at præster fra prædikestolen nævner personer ved navn. Dette kan man, for så vidt angår Danske Lov 2—4—9, overbevise sig om ved at gennemlæse bestemmelsen. Denne lyder udtrykkeligt kun på, at det forbydes præster at skænde og forhåne nogen, så at de — altså i for-

bindelse med skænden og forhånen — rører nogen ved navn. Sker dette sidste uden „skænden og forhånelse“, f. eks. som en imødegåelse af meninger, den pågældende har fremsat, er det ikke forbudt.

Opgaven for den minister, der står overfor spørgsmålet om eventuel anvendelse af Danske Lov 2—4—9, er altså den at komme til klarhed over, hvorvidt der i det pågældende tilfælde, hvor en persons navn er nævnt fra prædikestolen, foreligger „skænden og forhånelse“ eller blot en saglig imødegåelse. Dette er et hovedpunkt i sagen, men mærkeligt nok synes dette at være overset af mange ved sagens drøftelse i offentligheden. Det drejer sig altså ikke, som det ærede medlem stadig noget uklart siger, om, hvorvidt jeg ved min afgørelse har handlet i overensstemmelse med almindelig kirkeretlig sædvane her i landet, men om, hvorvidt jeg har handlet i overensstemmelse med den positive bestemmelse i Danske Lov 2—4—9 og den hermed væsentlig overensstemmende bestemmelse i Kirkeritualet.

Hvad sagde da pastor Sølling i sin prædiken ved den pågældende lejlighed? Han sagde som bekendt efter først at have givet pastor Bartholdys udtalelser på Skamlingsbanken, at disse udtalelser røber en anden holdning end den, Vorherre kalder på: velvilje, tilgivelse, barmhjertighed. Jeg beder bemærket, at der ikke heri findes nogen hentydning til pastor Bartholdys person så lidt som til hans karakter eller personlige egenskaber, men kun til hans „holdning“, d. v. s. hans standpunkt, hans anskuelser vedrørende det omtvistede spørgsmål om den kristelige tilrådelighed eller utilrådelighed af at deltage i den omtalte sammenkomst i Warszawa. Herom har Bartholdy udtalt som sin anskuelse, at da denne foranstaltning er udgået fra den totalitære kommunistiske stat, der for ham er „djevlelsens sidste forfærdelige opfindelse“, vil det være kristenpligt at advare mod deltagelse, hvorimod Sølling lige omvendt mener, at det er kristenpligt at modtage kommunismens udstrakte hånd til forhandling om tingene. Under denne meningsforskel mellem præsterne er det så, at Sølling til støtte for sin mening siger, at Bartholdys standpunkt ikke er foreneligt med visse udtalelser af Vorherre; formentlig har han her-

[Kirkeministeren.]

ved tænkt på visse steder i evangelierne, bjergprædikenen m. v. Dette er et ganske sagligt argument, vel nok det mest gængse af alle i teologiske diskussioner, nemlig at henvide til, at modpartens standpunkt strider imod den hellige skrift. Dersom fremførelsen af et sådant argument skulle antages at falde ind under Danske Lovs forbud imod „skænden og forhånelse“, ville vist nok ikke ret mange teologiske drøftelser kunne fortsætte uden „skænden og forhånelse“.

Dertil kommer hensynet til bestemmelsen i Danske Lov 2—4—10. Denne bestemmelse, som jeg fremdrog sidste gang, sagen var til behandling, har det ærede medlem ikke ænset, antagelig for dog at gøre sig tilværelsen så meget lettere. Jeg må altså påny citere denne bestemmelse, hvori det siges, at præsterne

„skulle ikke heller hadskeligen lade ilde på andre, som have en anden trosbekendelse; men når fornødent gøres, og man frygter for forargelse eller forførelse, skulle de med beskedenhed menigheden derom advare og formane.“

Dette sidste kan dog vist ikke gøres med større „beskedenhed“ end i nærværende tilfælde, hvor pastor Sølling har henvist til den hellige skrift, som Bartholdys udtalelser efter hans formening strider imod.

Helt anderledes stiller sagen sig i de to af domstolene pådømte tilfælde, som det ærede medlem har fremdraget. For at begynde med sagen fra 1901, den vedrørende pastor Hornbech, så fremgår det af domsreferatet, at pastor Hornbech i sin prædiken anden påskedag har betegnet en person, der havde udgivet et skrift, som havde vakt præstens mishag, som en slubbet. Jeg beder det høje ting sammenligne det af det ærede medlem hr. Hvidberg påberåbte tilfælde med pastor Søllings, hvor han kun har betegnet Bartholdys ord som stridende mod den rette forståelse af den hellige skrift; det vil her efter være indlysende for enhver, hvorfor disse to tilfælde har måttet undergives en ganske forskellig retslig behandling henholdsvis af domstolene og af kirkeministeriet.

Hvad dernæst angår den anden af det ærede medlem fremdragne sag fra 1896, fremgår det af den af Højesteret stadfæstede

landemodedoms fremstilling, at præsten — i dette tilfælde den bekendte senere formand for Indre Mission, pastor Carl Moe — om underskriverne af en adresse fra beboerne i Vamdrup sogn om at blive forskånet for en præst af Indre Missions retning, i sin søndagsprædiken havde udtalt, at de i denne adresse bad om at blive fri for en præst, der talte sandhed, at det var en væmmelig adresse, og at han ikke havde troet, at beboerne i Vamdrup var så dybt nede, ligesom han i denne forbindelse havde talt om, hvorledes nogle levede udelukkende for at tjene penge, andre for at vinde anseelse blandt mennesker, andre for at tilfredsstille deres kødelige lyster. For at erfare sandheden heraf behøvede man ikke at gå langt bort, men kunne blive ved Vamdrup: „I behøver kun at gå ned ad gaden her for at finde folk nok, der siger: „Blæse med evangeliet, fanden i vold med al den hellighed, bare vi kan tjene penge.“ Et bevis på, hvorledes det står til med kristenlivet her i Vamdrup, er, hvad der er sket i den sidste tid, at folk har indsendt en adresse, hvori de beder om at blive fri for en præst, der prædiker sandhed...“. Altså en lang række personlige angreb på folk, der havde underskrevet adressen.

Jeg beder atter det høje ting sammenligne med Sølling-Bartholdysagen. Hvor findes her de tilsvarende personlige angreb fra Søllings side imod Bartholdy? Det er mig komplet ufatteligt, hvorledes det ærede medlem kan kalde pastor Moes tilfælde ganske analogt med pastor Søllings, hvor det jo slet ikke har drejet sig om personlige fornærmelser, men om en afstandtagen fra meninger.

Jeg kan i så henseende påny henvide til, at pastor Bartholdy for et års tid siden i en prædiken har angrebet „den nyudnævnte teologiske professor“, fordi han har gjort juleevangeliet til en fabel. For en sådan udtalelse kunne der ikke blive tale om at gøre ansvar gældende imod pastor Bartholdy, idet det her ikke drejer sig om et personligt angreb på den nyudnævnte teologiske professor, men om en afstandtagen fra dennes meninger.

Så vil jeg gerne gøre nogle bemærkninger om det forhold, der af det ærede medlem hr. Hvidberg ganske vist er betegnet som „blot parentetisk“, nemlig

[Kirkeministeren.]

at ministeriet i sin skrivelse af 4. august d. å. er gået ud fra, at pastor Bartholdys ord i den meget omtalte tale på Skamlingsbanken, „djævelens sidste forfærdelige opfindelse“, gjaldt specielt den i talen kritiserede sammenkomst i Warszawa, hvorimod pastor Bartholdy selv hævder, at han hermed kun har betegnet den totalitære, kommunistiske stat i almindelighed, ikke specielt den af denne foranstaltede sammenkomst i Warszawa. Dette står naturligvis til troende. Men man må huske, at det ikke var pastor Bartholdys ord på Skamlingsbanken, men derimod pastor Søllings ord på prædikestolen, som ministeriet skulle vurdere og tage stilling til. Når pastor Bartholdys ord på Skamlingsbanken overhovedet er nævnt i ministeriets skrivelse, er dette selvfølgelig foranlediget derved, at det er hans tale på Skamlingsbanken, der har sat hele sagen i gang; derfor måtte denne tale naturligvis nævnes i den redegørelse for sagens opkomst, der findes i ministeriets skrivelse. Men på den nøjagtige gengivelse af hans ord lå der ikke samme vægt som på pastor Søllings. Derfor: da der for ministeriet kun forelå referater i dagspressen af Bartholdys tale, valgte man, fremfor at ofre tid på en konstatering af den nøjagtige ordlyd — bladenes referater var i så henseende afvigende — at give udtryk for, at man var sig usikkerheden i så henseende bevidst, idet man i skrivelsen udtrykkelig reserverede sig ved ordene, at pastor Bartholdy ifølge bladenes referater skal have sagt sådan og sådan. Herved har ministeriet gjort enhver læser af skrivelsen opmærksom på, at ministeriet ikke selv indestår for rigtigheden af de gengivne udtalelser i alle enkeltheder. Pastor Bartholdy har selv henvist til et i bladet „Jydske Tidende“ gengivet referat af hans tale som det korrekte. Dette referat har jeg læst, men herom kan jeg oplyse, at jeg fra biskop Noack, som påhørte talen på nært hold, ved, at også dette referat i hvert fald på eet punkt er forkert, og at pastor Bartholdy selv overfor biskoppen har indrømmet dette, så selvom ministeriet havde fulgt dette referat, havde man altså heller

ikke dermed haft fuld garanti for det helt rigtige.

De ærede medlemmer vil vel nu mene, at der har været talt nok om denne sag, men mig har det været magtpåliggende så fyldestgørende som muligt at tilbagevise det ærede medlem hr. Hvidbergs påstand om, at jeg har tilsidesat et gammelt retsgode. Dette er nemlig virkelig, som han siger, en farlig ting at inkludere sig på. Det ærede medlem hr. Hvidberg mener ikke, at nogen dansk domstol i Bartholdy-Søllingsagen ville dømme anderledes, end Højesteret gjorde i sin tid i Vamdrupsagen og provsteretten i Hornbechsagen. Det ærede medlem er øjensynlig uvidende om, at Den Danske Præsteforening har ladet sin juridiske konsulent, en anset højesteretssagfører, gennemgå den foreliggende sag. Hans skøn følger i alt væsentligt samme linie som kirkeministeriets, og konklusionen er — jeg beder om formandens tilladelse til at citere —:

„Jeg konkluderer således, at bestemmelserne i Danske Lov 2—4—6 til 12, derunder specielt 2—4—9 med denne bestemmelses forbud imod at røre nogen ved navn under prædikenen, vel stadig må anses for gældende dansk ret, men med den modifikation, at bestemmelserne må fortolkes under hensyntagen til den væsentlige forskel mellem statsformen ved bestemmelseernes udfærdigelse under enevælden og den nuværende demokratiske styreform, således at bestemmelserne ikke anses at hindre en demokratisk meningsudveksling, derunder udtalelser i en prædiken om spørgsmål i en aktuel debat indenfor kulturelle, sociale eller politiske områder.“

Senere i samme skrivelse står der, at det vist er givet, at en tænkt injuriesag anlagt af pastor Bartholdy mod pastor Sølling på det foreliggende grundlag måtte føre til frifindelse af pastor Sølling. Hermed må denne sag vist siges at være uddebatteret.

Jeg må imidlertid udbede mig de ærede medlemmers tålmodighed endnu nogle minutter. Forbigå det ærede medlem hr. Hvidbergs alvorlige og personligt prægede betragtninger om folkekirkens almindelige situation kan jeg ikke, så meget mindre som jeg selv fra denne talerstol har efterlyst en drøftelse af folkekirkens art og

[Kirkeministeren.]

væsen. Jeg er derfor det ærede medlem tak skyldig, fordi han har foranlediget en sådan.

Det er jo rigtigt, som det ærede medlem sagde, at omend vi ikke har et folkekirken repræsenterende organ, mangler vi ingenlunde en kirkeforfatning: den lovgivende magt er hos konge og folketing, den udøvende hos konge og minister, og takket være vor rodfæstede frihedstradition varetager kirken frit sit indre liv. Vor egenartede og efter min mening såre lykkelige kirkeforfatning har mening ene og alene udfra den kendsgerning, at ca. 95 pct. af befolkningen ved at bevare deres medlemskab i folkekirken viser, at de ønsker dens opretholdelse. Skal den imidlertid ikke forvitte og hensygne i ligegyldighed, må vi med nødvendighed også nu og da i dette høje ting efterprøve dens struktur og funktion, om den er tjenlig både set fra samfundets og fra kirkens side.

I grundloven af 1849 stod som bekendt, at folkekirkens forfatning ordnes ved lov. Dette er gentaget i grundloven af 1953. Formuleringen sigtede oprindeligt mod skabelsen af en selvstændig kirkeforfatning, men ordene er blevet fortolket således, at når det gøres nødigt, skal nye love skabes til ramme om og værn for vor frie folkekirke under skiftende tider. Sådan er det også sket i mere end 100 år. En kirkelig frihedslovgivning, enestående i sin art, er bestandigt blevet gennemført i dette høje ting, ofte under protest fra præsteskabets side. Det gjaldt menighedsrådsloven og lovene om sognebåndsløsning og om kvinders adgang til præsteembeder. Dette understreger, at vi har i egentligste forstand en lægmandskirke og ikke en præstekirke.

I grundloven står der ligeledes, at den danske folkekirke er evangelisk-luthersk, og at den som sådan understøttes af staten — „som sådan“ vil sige som evangelisk-luthersk. Kirken står altså ikke for hvad som helst, men bygger på et luthersk menneskesyn og en evangelisk-luthersk kristendomsopfattelse.

Lad mig nu vende mig til det ærede medlem hr. Hvidbergs spørgsmål om, hvad folkekirken betyder for det danske folk i

dag. Hvad er mon grunden til, at så at sige hele befolkningen, mærkeligt nok, holder fast ved denne kirke? Fra kirkelig såvel som fra politisk side har man førhen med styrke krævet adskillelse mellem stat og kirke. Dette krav er så godt som forstummet; dog hørte vi i går fra denne talerstol kravet rejst. Det er imidlertid min overbevisning, at kom det til folkeafstemning i dag, ville et overvældende flertal stemme for bevarelse af status quo. Og hvorfor? Mon fordi de bevidst bekender sig som kristne? Nej, vi ved, at sådan er det ikke. Men ved at forblive i folkekirken giver befolkningen udtryk for erkendelsen af, at folkekirken står for noget fundamentalt, at den markerer et grundlag for den menneskelige eksistens, som er væsentligt, at den folkekirkelige ramme i sjælden grad værner den åndelige frihed. De færreste gør sig vel dette klart, men derfor er det lige væsentligt.

Det ærede medlem brugte i sin tale den vending, at med den ville han sige en ting, som han mente burde siges fra dette sted: at folkekirken er i nød. Han bad os betænke, hvordan det netop i en tid, der er præget af, hvad han kalder åndelig misère, går til indenfor folkekirkens rækker. Han mente, at man kunne tale ikke blot om forskellige retninger, men om to forskellige religioner indenfor folkekirken. Antagelig tænker han på, hvad man kunne kalde en almindelig næstekærlighedsreligion overfor den kristne åbenbaringsteologi. Mener det ærede medlem, at det kan være anderledes i en folkekirke, eller at det skal være anderledes? Jeg mener tværtimod, at det er en lykke, at vi har vor frie, tålssomme folkekirke, der giver plads for en Bartholdy såvel som for en Lindhardt, der omfatter en kristen forkyndelse såvel af liberal art som med katoliserende tendens. Folkekirken er en borgerlig indretning med et departementalt apparat, med embedsmænd, med love og vedtægter; men den er mere end det, den er tillige Kristi kirke, som lever ved ordets bekendelse og forkyndelse og alene derved.

Jeg synes som allerede sagt, at det er godt, at spørgsmålet om, hvad folkekirken betyder for vort folk, rejses herinde. Så længe vi har vor nugældende kirkeforfat-

[Kirkeministeren.]

ning, bør en sådan debat også høres i dette høje ting. Beklageligt er det derimod, at det ærede medlems tale kun åndede ængstelse og rådløshed. Bedre havde det været, om han havde givet udtryk for glæde over, at vi ejer denne frie folkekirke, som folket i sin helhed slutter sig til, fordi det fornemmer på en eller anden måde, omend ubevidst, at den er „til folkegavn og grøde“.

Det ærede medlem hr. Hvidberg mener nu imidlertid, at mange eller nogle inden for folkekirken — i altfald visse, siger han — undergraver kirken, og der er ingen myndighed til at sætte disse undergravere på plads. Vel kan spørgsmålet stilles, om det er sådan, men bedre var det, forekommer det mig, at indskærpe forståelse for det almindelige præstedømme, som er en central luthersk tanke, og hvorpå kirkens myndighed alene beror. Det ærede medlem nævnte Gollwitzers bog, som også jeg har læst, og dens understregning af, hvor nødvendigt det er, at Vesten overvinder sin sociale og åndelige misère. Jeg synes efterhånden, at al denne vestlige miséretale er ved at blive skæbnesvanger. Den baner om noget vej for kulturskred. Hvornår lærer vi at leve, ikke i ængstelse og frygt, men ud af vor frihedsforståelses glæde og eminente styrke?

Lad mig da tilsidst samle mit svar til det ærede medlem hr. Hvidberg i nogle ord, formet af en anden tysk teolog, Bonhoeffer. Han blev henrettet i en af Hitlers koncentrationslejre, kun 39 år gammel. Jeg beder om tilladelse til et citat:

„Jeg har i de sidste år mere og mere lært kristendommens dybe dennesidighed at kende og at forstå den. Kirken var indkapslet i sin egen åbenbarings-teologi og sprængte ikke gærdet ud mod verden.“

Og et andet sted:

„— at være kristen er ikke at være en homo religiosus, et religiøst menneske, men slet og ret at være menneske.“

Bonhoeffer afviser med styrke den

opdeling af verden i et sakralt og et profant rum, som er et levn fra middelalderlig tænkning.

„Det kristelige findes kun i det verdslige,“
siger han,

„det hellige kun i det profane, det åbenbaringsmæssige kun i det fornuftige. Derfor må kirken omsmeltes, lutres, tale et helt nyt sprog, måske helt ureligøst, men befriende og forløsende som Jesu tale. Det er kirkeligt hykleri at klage over vor sækulariserede tid.“

Overfor det ærede medlem hr. Hvidbergs pessimistiske tale ønsker jeg med disse ord at fremhæve det almindelige præstedømmes opgave og ansvar, dets myndighed, som alene kan overvinde folkekirkens nød, hvis den da er i nød. Vi har ikke ifølge vor kirkeforfatning nogen på-plads-sættende kirkelig myndighed. Ifølge loven er folkekirkens øverste myndighed dette høje ting sammen med ministeren. Ifølge vor frihedstradition varetager kirken selv sit indre liv. Egenartet er vor kirkeforfatning, men den giver gode kår for åndelig frihed med al den forpligtelse, det indebærer.

Ministeren for handel, industri og søfart (Lis Groes): Det ærede medlem hr. Weikop har rejst spørgsmålet om, hvorvidt den aftale, der er truffet mellem arbejdere og arbejdsgivere om uniformssyning, bør falde ind under monopollovens bestemmelser.

Spørgsmålet er ikke nyt. Aftalen stammer fra 1889 og måtte dengang opfattes som en billiggørelse af det dyrere skrædderi, idet den såkaldte leveranceordning, der er en særlig form for skrædderi, på forskellig måde indubar rationaliseringsbestrebelse: måltagning finder sted på arbejdspladsen, der er normalt ikke prøver, og der er altid en større samtidig produktion af ensartede genstande, ligesom arbejdslønningerne ligger noget lavere end for egentlig bestilt skrædderi.

Konfektionsindustrien har oprindeligt søgt at gå imod, at uniformssyning blev forbeholdt håndværket, men opgav dette

[Ministeren for handel, industri og søfart.]

standpunkt mod nogle organisationsmæssige indrømmelser fra skrædderforbundets side vedrørende andre forhold. I 1927 blev der truffet en fast aftale med konfektionsindustrien, hvori denne anerkendte, at uniformssyningen for det offentlige skal være forbeholdt skrædderhåndværket.

Spørgsmålet om denne aftales holdbarhed har været rejst ved flere lejligheder. Problemet var således fremme i 1942, da det daværende krigs- og marineministerium lod syning af en del uniformer til ekstra politimandskab foretage som konfektions-syning ved munderingsdepotet. Dansk Skrædderforbund protesterede under henvisning til overenskomsten, og sagen blev indbragt for den faste voldgiftsret, der ved kendelse fæstslog, at sagen faldt ind under voldgiftsrettens område.

Det anføres i den faste voldgiftsrets kendelse, at de indklagede findes stiltiende at have tiltrådt fagets overenskomster, idet de igennem en lang årrække nøje har fulgt fagets løntariffer, hvori de omstridte bestemmelser er en integrerende bestanddel, og de vil derfor ikke nu kunne påberåbe sig ikke at være bundet af disse overenskomster. Det anføres endvidere, at de ikke alene har været bekendt med de omstridte bestemmelser, men at de også har indladt sig på forhandlinger med disse bestemmelser som grundlag.

Efter at denne kendelse var afgivet ved den faste voldgiftsret, og efter at krigs- og marineministeriets påstand om, at denne sag ikke rettelig henhørte under den faste voldgiftsret, ikke var blevet taget til følge, har industri, håndværk og fagbevægelse fået medhold overfor det offentlige i, at dette spørgsmål er et fagligt spørgsmål, og da sagen påny blev rejst i 1952 — denne gang overfor prisdirektoratet, hvor såvel generaldirektoratet for statsbanerne som danske privatbaners fællesrepræsentation besværede sig over, at aftalen hindrede dem i at få uniformer udført som konfektion — blev kendelsen ved voldgiftsretten afgørende for prismyndighedernes stillingtagen.

Priskontrolrådet og dets forretningsudvalg behandlede spørgsmålet i ikke mindre end 8 møder og førte også en forhandling med aftalens parter, Beklædningsindustriens Sammenslutning, Skrædderlauget i Kjø-

benhavn, Foreningen af danske Fabrikanter af Herreklæder og Dansk Skrædderforbund. Parterne gjorde herunder gældende, at aftalen var et led i en arbejdsoverenskomst og derfor faldt udenfor prisaftalelovens område, og parterne mente ikke at kunne gå ind for nogen ændring af de bestående forhold for levering af uniformer til offentlige myndigheder m. v.

Resultatet af priskontrolrådets overvejelser blev, at det i en skrivelse af 22. maj 1953 henstillede til min forgænger i embedet, daværende handelsminister Rytter, at tage de spørgsmål, der vedrører de gældende organisationsbestemmelser for leverancearbejde op til en samlet overvejelse, eventuelt således at der nedsættes et særligt udvalg med det formål for øje at stille forslag om, hvorledes en gradvis udvikling af de nuværende regler for leverancearbejde kan finde sted.

Selvom jeg ikke i et og alt er på linie med min forgænger i embedet, forstår jeg meget vel hans tæven med at nedsætte et sådant udvalg, der ikke kunne have større mulighed for at gribe ind end den, priskontrolrådet måtte have. At arbejdsaftaler ikke falder ind under prisloven og ej heller under den nuværende monopollov, er jo ikke en ny opdagelse, som det ærede medlem hr. Weikop har gjort. Det er et spørgsmål, der meget nøje er drøftet under lovens behandling i det høje ting, og såvidt jeg husker, var både det parti, som det ærede medlem tilhører, og det parti, som jeg selv tilhører, enige i, at det heller ikke rettelig burde inddrages under lovens område.

Jeg er ikke utilbøjelig til at mene, at man må give skrædderlauget og skrædderforbundet medhold i, at offentlige myndigheder under den nuværende ordning får valuta for pengene, når man vejer pris mod kvalitet, men uanset dette mener jeg, man må give ministeriet for offentlige arbejder medhold i, at de principielt bør stå frit i deres køb, og jeg har derfor i min ministertid arbejdet videre med problemet og ført forskellige forhandlinger med parterne — indtil nu uden positivt resultat, men man skal jo aldrig opgive håbet.

Justitsministeren (*Hans Hækkerup*): Som det var at vente — også på baggrund af sommerens diskussion i pressen — måtte

[Justitsministeren.]

færdselsproblemerne blive rejst under denne finanslovdebat, og jeg vil gerne knytte nogle bemærkninger til de af det ærede medlem hr. A. C. Normann og af det ærede medlem hr. Vagn Bro fremførte betragtninger og synspunkter.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann nævnte i sit indlæg nogle tal for antallet af dræbte og kvæstede ved færdselsulykker i år. Han henviste til, at det i pressen havde været anført, at man måtte regne med 1 000 dræbte og over 40 000 kvæstede. Jeg ved ikke, hvorfra disse tal stammer, men de er uden nogen forbindelse med de virkelige forhold. Vi har ganske vist endnu ikke nogen fuldt pålidelig opgørelse over ulykkestallene for den forløbne del af 1955, men de tal, der foreligger fra rigspolitichefens statistik, giver os dog et forholdsvis sikkert grundlag for et skøn over, hvorledes tendensen har været i 1955 sammenlignet med 1954.

Jeg kan oplyse, at antallet af dræbte i de første 11 måneder af 1954 har været 554 og i de første 11 måneder af 1955 492. Antallet af tilskadekomne er i samme periode af rigspolitichefen opgivet til 12 514 i 1954 og 12 923 i 1955. Vi har derfor lov til at gå ud fra, at 1955, når det endelige resultat opgøres, vil vise en nedgang i antallet af dræbte og en svag stigning i antallet af tilskadekomne. Jeg vil dog gerne understrege, at jeg er ganske enig med det ærede medlem i, at færdselsulykkerne har et så alvorligt omfang, at bekæmpelsen af disse må betragtes som en samfundsopgave, der må tillægges den største betydning.

Det ærede medlem berørte i denne forbindelse spørgsmålet om opsætning af hastighedsbegrænsningstavler og sagde, at han havde ventet, at vi som en konsekvens af hastighedsbestemmelserne ville have set skilte med lokale hastighedsbegrænsninger skyde op ved hovedpassager gennem alle landets byer og landsbyer. Som det måske vil være bekendt, har købstadforeningen for nogen tid siden rejst spørgsmålet om løsning af de problemer, der er forbundet med hovedvejenes gennemførelse gennem byerne. Færdselspolitiet har på min anmodning foretaget undersøgelser i en lang række byer, og sagen har derefter været til behandling i vejdirektoratet, hvorfra justitsministeriet nu har modtaget sagen igen, og

det kan således ventes, at der inden længe vil komme en løsning på disse spørgsmål, herunder ikke alene på spørgsmålet om, hvorvidt hovedvejene bør opretholdes gennem byerne, men også på spørgsmålet om, hvorvidt der er brug for hastighedsbegrænsning i de byer, hvor hovedvejene føres igennem.

Parallelt hermed behandler justitsministeriet spørgsmålet om, hvorvidt de eksisterende hastighedsbegrænsningstavler er fornuftige, herunder både, om nogle er forældede og bør fjernes eller ændres, og om der bør opsættes hastighedsbegrænsningstavler på nye steder. Jeg vil dog gerne understrege, at jeg ikke tror, det ville være nogen god løsning at sætte hastighedsbegrænsningstavler op alle de steder, hvor trafikken bør dæmpe farten. Det ville nødvendiggøre opsætning af mange tusinde tavler, og det ville indebære den fare, at de vejfarende ville føle sig berettiget til at køre hurtigt alle steder, hvor der ikke var opsat tavler. Jeg tror snarere, at man som almindelig regel bør følge den linie, at hastighedsbegrænsningstavler bør opsættes de steder, hvor det ikke umiddelbart af forholdene fremgår, at der er særlig grund til at nedsætte farten.

I anledning af det af det ærede medlem hr. A. C. Normann rejste spørgsmål om en effektivisering af færdselskontrollen skal jeg oplyse følgende.

Rigspolitichefens færdselspoliti består nu af 12 civile vognpatrouiller og 15 uniforme politipatrouiller, ialt 54 mand. I sommerhalvåret fra den 1. april til den 1. november kører de uniformerede politipatrouiller på motorcykel og resten af året i almindelig motorvogn. I sommerhalvåret suppleres endvidere denne motorcykelstyrke med yderligere 30 mand, der kører på motorcykler udlånt af hæren.

Der søges for tiden anskaffet transportable vognvægte til samtlige vognpatrouiller, for at disse på stedet kan foretage kontrolvejninger og ikke skal være henvist til brovægte. Færdselspolitiets arbejde er søgt intensiveret ved en omfattende og dybtgående instruktion, der navnlig går i retning af påtale af de egentlige færdselsforseelser, d.v.s. de forseelser, der er ulykkesfrembringende.

Med hensyn til politikredsenes indsats

[Justitsministeren.]

kan generelt siges, at samtlige politikredse allerede har sat alt det personale ind på færdselsopgaver, som det har været muligt at afse. Der er udstationeret motorcykler i Nørresundby, Aalborg, Aarhus, Odense, Esbjerg, de københavnske birker og flere andre steder for at søge gennemført egentlig motorcyklepatrouillering i byerne og på landevejene. Samarbejdet mellem politikredene og færdselspolitiet, der altid har været særdeles godt og intimt, er på grund af hele færdselssituationen yderligere udbygget.

Når det har været muligt at gennemføre færdselskontrollen uden styrkeforøgelse, skyldes det dels omflytning af politistyrkerne, dels brugen af radio i stadig større omfang. Jeg kan tilføje, at det er min hensigt i nær fremtid med rigspolitichefen at drøfte spørgsmålet om yderligere effektivisering af politiets indsats på dette område.

Også det ærede medlem hr. Vagn Bro berørte spørgsmålet om færdselskontrollen, herunder hvorvidt denne bør udføres af civilt eller uniformeret politi, et spørgsmål, der adskillige gange i årenes løb har været genstand for offentlig debat.

Lad mig herom oplyse følgende.

Indtil 1939 benyttede man udelukkende civilt færdselspoliti, men i 1939 oprettedes motorcyklepatrouiller som et uniformeret færdselspoliti, der skulle holde orden på Københavns udfaldsveje i sommerhalvåret. Siden da har statens færdselspoliti været delt i disse to afdelinger. I politikredene har man altid anvendt både civile og uniformerede færdselspatrouiller.

Det er min opfattelse, at begge former for færdselspatrouiller har fuld berettigelse. Det kan ikke bestrides, at de uniformerede patrouiller har en langt større præventiv virkning på trafikanterne, end de civile patrouiller kan få, men det er på den anden side klart, at de uniformerede patrouiller ikke har store muligheder for at påtale overtrædelse af de gældende hastighedsbestemmelser, fordi førere af motorkøretøjer opdager patrouillerne på et tidligt tidspunkt.

Da det således har vist sig, at disse patrouiller kun havde ringe mulighed for at konstatere de fra forskellig side påståede store overskridelser af de gældende hastig-

hedsbestemmelser, og her særlig overtrædelser begået af motorkøretøjer med bruttovægt på over 3-500 kg, blev nogle af færdselspolitiets motorcyklepatrouiller omkring 1. november 1955 forsøgsvis beordret til at udføre civil patrouilletjeneste med den særlige opgave at overvåge disse bestemmelseres overholdelse.

Resultatet af dette forsøg har været, at der i november måned er konstateret og påtalt et ret stort antal overtrædelser af disse vigtige bestemmelser.

Lad mig sluttelig nævne, at færdselspolitiets 12 tekniske patrouiller nu ikke længere anvender let kendelige store vogne, men almindelige vogne af de gængse standardtyper.

Det ærede medlem hr. Vagn Bro beklagede, at spørgsmålet om aflønningen af de motorsagkyndige ikke kunne tages op til løsning nu. Jeg er ganske enig med det ærede medlem i, at det i høj grad ville være ønskeligt, om dette spørgsmål kunne have været klaret nu. Baggrunden for, at jeg ikke har anset det for muligt som oprindelig planlagt at fremsætte lovforslag herom i efteråret, har jeg redegjort for i mit svar fornylig til det ærede medlem hr. Reedtz-Thott — referatet findes i folketingstidende sp. 1029 — og jeg har intet af føje til de oplysninger, jeg gav ved den lejlighed. Jeg skal love det ærede medlem at være opmærksom på, at arbejdet i det udvalg, der nu er nedsat, bliver fremskyndet mest muligt. Det ligger også mig meget på sinde, at problemerne vedrørende de motorsagkyndige så hurtigt som muligt bringes til en løsning, som er tilfredsstillende både for offentligheden og for de motorsagkyndige.

Det ærede medlem berørte i denne forbindelse spørgsmålet om motorbekendtgørelsens regler om syn af køretøjer, der anmeldes til omregistrering, og fremhævede, at disse bestemmelser havde givet anledning til fortolkningstvivl. Bestemmelserne har været gældende siden 1932, men det vil nu blive undersøgt, om disse regler ikke bør ændres, ikke alene på grund af mulig uklarhed, men også fordi de næppe kan anses for helt hensigtsmæssige. Det logisk rigtige ville vel være, at man krævede brugte køretøjer fremstillet til syn med visse mellemrum, ganske uanset om køretøjet anmeldes til omregistrering, men færdsels-

[Justitsministeren.]

loven i sin endelige skikkelse giver kun justitsministeriet adgang til at træffe bestemmelser i denne retning, forsåvidt angår vare- og lastmotorkøretøjer, udrykningskøretøjer og køretøjer, der benyttes til erhvervsmæssig personbefordring, men derimod ikke forsåvidt angår almindelige personmotorkøretøjer. Jeg kan oplyse, at bestemmelserne om registrering af køretøjer for tiden bliver gennemgået i justitsministeriet, og at spørgsmålet om en ændring af disse regler vil blive overvejet.

Det ærede medlem fru Hanne Budtz fremdrog spørgsmålet om biografnæringen og henstillede til mig såsnart som muligt at tage de af hende anførte betragtninger om fri biografnæring under overvejelse. Hertil vil jeg gerne sige, at det jo ikke tjener noget fornuftigt formål at søge at skjule, at jeg principielt er helt uenig med det ærede medlem, men jeg vil gerne tilføje, at spørgsmålet om ophævelse af det nu eksisterende bevillingssystem også udfra det ærede medlems egne forudsætninger efter min mening ikke kan være aktuelt på nuværende tidspunkt. Gav man nemlig biografnæringen fri nu, ville resultatet som følge af hele den herskende byggesituation blive, at de personer eller selskaber, som i øjeblikket ejer biografteaterbygningerne, ville få et faktisk monopol, og et sådant monopol ville myndighederne ikke have nogen mulighed for at føre kontrol med, således som det i øjeblikket til en vis grad er muligt, netop fordi biografdriften udøves i henhold til bevilling.

Den betænkning, der i 1950 blev afgivet af det i 1947 nedsatte udvalg angående biografteatervæsenet, gik iøvrigt, som det ærede medlem vil vide, ind for en fortsættelse af bevillingssystemet med forskellige modifikationer, men heller ikke dette forslag giver byggesituationen mulighed for at gennemføre i øjeblikket. Jeg finder derfor, at spørgsmålet om en ny biograflov må hvile, indtil byggesituationen har bedret sig væsentligt. Lad mig tilføje, at det af udvalget rejste spørgsmål om en forhøjelse af minimumsgrænsen for pålæggelse af afgift til filmfonden, et spørgsmål, som de mindre bioografer havde en væsentlig interesse i, jo er løst særskilt ved loven af 31. marts i år.

Det ærede medlem hr. Rasting spurgte,

om jeg var opmærksom på, at der i den seneste tid her i landet er udkommet bøger, hvis indhold fra flere sider karakteriseres som pornografisk. Det ærede medlems bemærkninger tog navnlig sigte på den i pressen stærkt diskuterede bog „Tyvens dagbog“, og det ærede medlem gav udtryk for undren over, at der endnu ikke er truffet afgørelse af spørgsmålet om, hvorvidt denne bog skal give anledning til strafferetlig forfølgning.

Med hensyn til afgørelsen af tiltalespørgsmålet i sådanne sager vil jeg gøre opmærksom på, at forholdet indtil 1938 var det, at det efter § 13 i presseloven af 1851 altid var justitsministeren, der afgjorde, om der skulle rejses tiltale for indholdet af et trykt skrift, men ved revisionen af presseloven fandt man det ikke nødvendigt at opretholde denne bestemmelse, idet § 17 i presseloven af 1938 henlagde afgørelsen til rigsadvokaten. Det er rigtigt, at sager som de omhandlede bør behandles hurtigt, og det er også foreskrevet i presselovens § 20 og indskærpet ved et cirkulære af 30. juni 1938 fra rigsadvokaten til statsadvokaterne.

Med hensyn til den konkrete sag kan jeg oplyse, at den er forelagt rigsadvokaten. Ved bedømmelse af den tid, sagens behandling hidtil har taget, må det erindres, at afgørelsen af, om et skrift eller et afsnit af et skrift bør betegnes som egentlig pornografisk litteratur eller må anses legitimeret som et led i en litterært præget fremstilling, er en særdeles vanskelig afgørelse, der er af stor principiel betydning, og som derfor må bygge på grundige overvejelser og gennemgang af praksis.

Jeg vil iøvrigt være opmærksom på, om der skulle være tendenser i udviklingen på dette område, som kan give myndighederne anledning til skærpet agtpågivenhed, idet jeg ganske kan tilslutte mig det ærede medlems udtalelse om betydningen af, at ungdommen beskyttes mod de skadevirkninger, der er forbundet med udbredelse af utugtige skrifter.

Det ærede medlem hr. Knud Nielsen har henstillet, at spørgsmålet om nedsættelse af udbetalingssatserne ved afbetalingssalg tages op til behandling.

Må jeg først minde om, at der i den gamle afbetalingslov af 1917 ikke fandtes noget krav om udbetaling. Under folketingsbe-

[Justitsministeren.]

handlingen af den nye afbetalingslov af 11. juni 1954 blev der indsat en bestemmelse, hvorefter der skal udbetales 15 pct. af afbetalingsprisen, hvis afdragstiden er på mere end et år, og ellers $\frac{1}{12}$. Motiveringen for denne bestemmelse var, at salg uden udbetaling eller med en lille udbetaling ofte medfører, at kunderne foretager køb, der står i misforhold til deres økonomiske evne. Inden disse regler trådte i kraft, kom som led i en række forbrugsbegrænsende foranstaltninger forhøjelsen af udbetalings-satserne i det tillæg til afbetalingsloven, som det ærede medlem omtalte.

Med hensyn til virkningen af bestemmelserne i loven af 11. juni 1954 og tillægget af 30. september 1954 er forholdet det, at afbetalingssalget utvivlsomt er gået tilbage ligesom i andre lande, hvor der er stillet krav om en minimumsudbetaling, og det er også rigtigt, at en del varer, der efter de gamle regler ville være blevet solgt på afbetaling, nu sælges på kredit uden gyldigt ejendomsforbehold, almindeligvis som kontosalg. Denne udvikling måtte ventes allerede som følge af bestemmelserne i loven af 11. juni 1954, og hvor stor en andel forhøjelsen af satserne har haft, kan ikke siges. Imidlertid er det næppe sandsynligt, at kontosalget er steget i samme grad, som afbetalingssalget er gået ned, idet sælgeren ved kontosalg ikke har nogen sikkerhed for at få sit tilgodehavende og derfor kun kan sælge til kunder, hvis soliditet han ikke har grund til at betvivle, eller må regne med tab.

Nogen oversigt over virkningerne af de forhøjede satser har vi ikke, og det vil være vanskeligt at få et klart billede heraf, da lovændringen virker sideordnet med andre forbrugsbegrænsende foranstaltninger, men justitsministeriet vil følge udviklingen og derunder søge at drage nytte af nogle fornylig af monopoltilsynet foretagne undersøgelser indenfor enkelte brancher. Det er rigtigt, at forhøjelsen af satserne er midlertidig og kan bortfalde ved kongelig anordning; jeg tvivler blot om, at tiden hertil er inde.

I anledning af det ærede medlem hr. Thestrups udtalelser vedrørende forskellige retsplejespørgsmål skal jeg bemærke følgende.

Med hensyn til underretternes sagsområde er forholdet det, at der så sent som ved loven af 31. marts 1953 om ændringer i retsplejeloven skete en forhøjelse af værdigrænsen for de sager, der er underretts-sager, fra 2 000 kr. til 3 000 kr., ligesom grænsen for de tilfælde, hvor sagerne kan behandles ved underret, hvis sagsøgte ikke gør indsigelse, forhøjedes fra 3 000 kr. til 4 000 kr. Bortset herfra har justitsministeriet dels ved sine egne love, dels i tilfælde, hvor man er blevet spurgt af andre ministerier, bestræbt sig for, at sager i så vidt omfang som muligt henlægges til underret som første instans.

Iøvrigt berører dette spørgsmål hele den nuværende organisation af sagsfordelingen mellem de retslige instanser, hvorefter landsretterne dels er ankeinstans i forhold til underretterne, dels første instans.

Som det ærede medlem hr. Thestrup ved, har dette spørgsmål været diskuteret på dommerforeningens årsmøde fornylig, og der synes på dette område at være divergerende meninger. Jeg må for mit vedkommende mene, at tiden ikke er inde til at tage dette spørgsmål op, også fordi det er givet, at mange andre hensyn end rene besparelshensyn spiller ind.

Forsåvidt angår det ærede medlem hr. Thestrups bemærkning om videre gennemførelse af umiddelbarhedsprincippet, således at parter og vidner afgiver forklaring direkte for den dømmende ret, må jeg i første række henvide til, at dette spørgsmål efter retsplejeloven i vidt omfang beror på retterne og parterne selv. Der er da også sket en udvikling i retning af større umiddelbarhed. Jeg kan f. eks. nævne, at der i langt de fleste af sagerne ved Østre Landsret, formentlig omkring 80 pct., sker umiddelbar bevisførelse. Ved Vestre Landsret ligger forholdene ganske vist anderledes, hvilket vel i første række beror på de større afstande i Jylland. Justitsministeriet vil have opmærksomheden henvendt på udviklingen indenfor dette område.

Det ærede medlem hr. Thestrup har tillige rejst det spørgsmål, om det ikke er rimeligt, at vi her i Danmark, således som tilfældet er i flere andre lande, lader sagførerene få autorisation som notarer, således at de f. eks. kan attestere testa-

[Justitsministeren.]

mentunderskrifter. Hertil må jeg for det første sige, at den omstændighed, at man i andre lande har sagførere som autoriserede notarer, vel ikke i sig selv behøver at være udtryk for, at disses område er det samme, som vi forstår ved notarialforretninger. Notarialforretninger går i vidt omfang ud på at konstatere identitet, underskrifters ægthed og dateringers rigtighed. Men for så vidt angår testamenter, som det ærede medlem særligt fremhævede, må spørgsmålet ses i forbindelse med hele vor testamentslovgivning. Efter vor ordning skal notaren attestere, at testator er ved sin fornufts fulde brug. Jeg er af den opfattelse, at der skal meget vægtige grunde til at ændre denne mere end hundredårige ordning, som har vist, at der kun rejses forholdsvis få sager om anfægtelse af testamenter oprettet for en notar. Hele arvelovgivningen er imidlertid nu genstand for overvejelser i en skandinavisk kommission, og dette spørgsmål vil utvivlsomt blive inddraget under kommissionens overvejelser.

Den gennem flere hundrede år bestående stævningsmandsordning tror jeg ikke man helt kan ophæve, idet der kan være tilfælde, hvor forkyndelse bedst og måske kun kan ske gennem stævningsmænd. Noget andet er, at man i en række tilfælde kan forkynde gennem postvæsenet efter den særlige regel herom i retsplejelovens § 163 a og følgende. Det beror imidlertid også her på retterne og parterne, hvilken fremgangsmåde man vil benytte. Justitsministeriet er opmærksom på spørgsmålet og har, som det vil være det ærede medlem bekendt, fornylig rettet forespørgsel til dommerembederne om, i hvilket omfang stævningsmænd eller postvæsenet benyttes ved forkyndelse. Efter den foreløbige behandling af besvarelsen af denne forespørgsel har man også i justitsministeriet fået det indtryk, at postvæsenet kunne benyttes i videre omfang.

Ministeren for offentlige arbejder (Lindberg): Jeg vil gerne svare på de spørgsmål og henvendelser, der fra flere sider er rettet til mig vedrørende ministeriet for offentlige arbejder.

Med henblik på anlægget af den nye Lundtoftebane spurgte det ærede med-

lem hr. Rager mig, om statsbanerne kan anlægge nye jernbaner uden en særlig lov for hver bane. Forholdet er det, at der i almindelighed skal vedtages en særlig lov om hver ny banestrækning, førend statsbanerne kan påbegynde anlægget, og denne ordning er også naturlig, når baneanlægget følger umiddelbart efter lovens vedtagelse.

For Lundtoftebanens vedkommende er forholdet imidlertid et andet, idet det her i første omgang gjaldt om at sikre de til baneanlægget fornødne arealer, således at de ikke ved bebyggelse var blevet fordyret, når baneanlægget senere skulle udføres. Ved lov nr. 180 af 4. april 1951 blev der derfor givet statsbanerne bemyndigelse til at ekspropriere de til baneanlægget fornødne arealer.

I bemærkningerne til forslaget til denne lov er der gjort rede for banens forudsætninger, linieføring og anlægsudgifter ganske som i tidligere love om baners anlæg, og det er tillige i bemærkningerne — rigsdagstidende 1950—51, tillæg A. sp. 3780 — anført, at

„Statsbanerne er sindet at søge bevilning på de årlige finanslove til i hvert fald den inderste strækning af Lundtoftebanen og i forbindelse hermed til visse arbejder vedrørende 3. og 4. spor Hellerup—Holte på strækningen Gentofte—Lyngby“.

I overensstemmelse hermed opnåede statsbanerne på finansloven for 1953—54 en første bevilling til påbegyndelse af de arbejder på baneanlægget, som det af hensyn til anlægget af Hørsholmvejen af økonomiske og tekniske grunde ville være nødvendigt at bringe til udførelse samtidig med vejanlægget. Udgiften til disse arbejder, som i alt væsentligt er fuldført, er anslået til ca. 2 mill. kr. Når Lundtoftebanen agtes påbegyndt nu, selvom der for tiden er en vis divergens mellem Lyngby-Taarbæk og Københavns kommuner om den førstes tilbagekøb af arealerne i banens opland, skyldes det, at der med befolkningsudviklingen i Københavnseggen vil blive hårdt brug for byggemodne arealer i de kommende år, og hvilket udfald forhandlingerne imellem de to kommuner end får, vil der utvivlsomt komme så mange beboere i banens opland, at det motiverer banens anlæg. Da der allerede er ofret et par millioner kroner på anlægsarbejder på banen, synes det også

[Ministeren for offentlige arbejder.]

rigtigst at gøre denne bane færdig, inden man tager fat på Køgebugtbanen, der iøvrigt vil blive væsentlig dyrere end Lundtoftebanen.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann talte bl. a. om Esbjerg havn. Jeg deler det ærede medlems håb om, at de økonomiske forhold snart må tillade anskaffelse af et nyt stort sandpumperfartøj til oprensingsarbejderne på Graadyb barre, idet de to fartøjer, som for tiden arbejder på at holde indsejlingen gennem Graadyb til Esbjerg havn fri for sand, er henholdsvis 64 og 47 år gamle og derfor særdeles uøkonomiske og usikre i drift. Jeg er ligeledes enig med det ærede medlem i, at der snarest muligt bør gøres noget for at forbedre forholdene ved Esbjerg fiskerihavn. I denne forbindelse kan jeg oplyse, at ministeriet har fået indtrængende anmodninger fra Esbjerg byråd, Arbejdernes Fællesorganisation og fiskerorganisationerne samme sted om såsnart som muligt at få udvidet fiskerihavnen. Industrifiskeriet har, som det ærede medlem redegjorde for, i de senere år undergået en kolossal udvikling, og jeg er indstillet på at undersøge mulighederne for indenfor en rimelig tid at søge bevilling til udvidelse af Esbjerg fiskerihavn med et 5. bassin, der sammen med det nuværende 4. bassin ved sildeauktionshallen kan udskilles fra de bassiner, som benyttes til landing af konsumfisk. Detailprojekteringen af det nye bassin er så vidt fremskredet i vandbygningsvæsenet, at det sandsynligvis vil være muligt med to måneders varsel at udlicitere arbejdet. Udgiften til dette arbejde må anslås til 13,5 mill. kr. fordelt over 3 år. Det er mit håb, at man i løbet af det kommende år vil kunne igangsætte dette arbejde, også under hensyn til at ledigheden blandt arbejdsmændene i Esbjerg hidtil har været meget betydelig.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann har endvidere henledt opmærksomheden på spørgsmålet om trafikforbindelsen mellem fastlandet og Mandø og henstillet, at der ydes ekstraordinær støtte af statens vejmillioner til denne forbindelse. Jeg er enig med det ærede medlem i, at det er tvivlsomt, om man kan forlange, at kommunen på fastlandet, Vester Vedsted, bidrager til Ebbevejens vedligeholdelse.

Selvom man kunne betragte denne forbindelse som en offentlig vej, ville det ikke være muligt af vejfonden at yde tilskud til vedligeholdelsen, da vejfondstilskud kun ydes til anlægsarbejder. Det ærede medlem var da også inde på spørgsmålet om anlæg af en dæmning. Dette spørgsmål og spørgsmålet om forbindelsen til Mandø i det hele taget er, som det ærede medlem sikkert ved, tidligere blevet fremdraget her i tinget. Jeg kan i så henseende henvise til daværende minister Elgaard's udtalelser her i folketinget under finanslovdebatterne 1945—46 og 1946—47, der er refereret i folketingets forhandlinger 1945—46, sp. 1693, og 1946—47, sp. 1022. Særlig med hensyn til planerne om et dæmningsanlæg af lignende art og med samme formål som Rømdæmningen må det efter mit skøn fortsat gælde, at de færdsmæssige og afsætningsmæssige fordele, som et eventuelt dæmningsanlæg vil medføre for øens 176 indbyggere, langt fra står i et rimeligt forhold til de dermed forbundne meget betydelige udgifter, som nu må skønnes at ligge mellem 3 og 5 mill. kr.

Det ærede medlem hr. Baagø-Hansen har henstillet til mig, at der snarest muligt gives erhvervene i Frederikshavn underretning om, hvilke planer ministeriet for offentlige arbejder har med hensyn til sanering og modernisering af Frederikshavns trafikhavn. Som det ærede medlem selv nævnte, kan moderniseringen af havnen først gennemføres, når den under bygning værende fiskerihavn er blevet fuldført, og det vil vare ca. 3 år. Det er tanken at benytte dette tidsrum til en revision af de af vandbygningsvæsenet forlængst udarbejdede forslag til modernisering af trafikhavnen, idet den stigende turisttrafik har nødvendiggjort, at større fartøjer end oprindeligt påregnet ind sættes dels i Gøteborgoverfarten og dels i Norgestrafikken, ligesom det efter havneplanens udarbejdelse er vedtaget at forlægge jernbanestationen til havneområdet, hvilket også må medføre ændringer i forslaget.

Vandbygningsdirektøren har i oktober 1955 drøftet de nødvendige ændringer i moderniseringsplanerne med havnerådet i Frederikshavn, og når rådet, hvori Frederikshavns byråd jo også er repræsenteret, har færdigbehandlet disse ændringsforslag og planen derefter er blevet godkendt af

[Ministeren for offentlige arbejder.]

vandbygningsvæsenet og ministeriet, vil Frederikshavns byråd blive underrettet om resultatet.

Det ærede medlem hr. Baagø-Hansen har dernæst henstillet, at vanddybden i Frederikshavns havn ændres fra 8 til 10 m.

Jeg skal hertil svare, at en uddybning til 10 m i stedet for de nuværende 8 m vil blive meget bekostelig. Det nuværende 8 m dybe sejløb til havnen er 500 m langt, men et løb med 10 m dybde må gøres 2½ km langt og vil skønsmæssigt koste omkring 6 mill. kr., hvortil kommer den nødvendige uddybning af forhavnen og en del af den nuværende havn, der skønsmæssigt vil koste 3—4 mill. kr., eller ialt 9—10 mill. kr. alene til uddybning.

Imidlertid findes der i øjeblikket ingen kajer i Frederikshavn, der er konstrueret til 10 m vanddybde, og heller ikke molehovederne er beregnet på en sådan dybde. Hvor meget ombygning af molehoveder og bygning af kajer vil koste, kan ikke for tiden gøres op, men da der er arbejder i andre statshavne, som trænger sig stærkere på, må jeg nære meget stor betænkelighed ved at arbejde videre med uddybningsspørgsmålet, som havnerådet ej heller har forelagt for ministeriet.

Det ærede medlem hr. Baagø-Hansen bad mig endvidere undersøge mulighederne for etablering af fjernstyringsanlæg på statsbanestrækningen Aalborg—Frederikshavn, idet det ærede medlem mente, at et sådant anlæg kunne gøre det økonomisk muligt at gennemføre aftenlyntoget „Nordjyden“ til Frederikshavn.

Jeg kan oplyse, at udgifterne ved etablering af et fjernstyringsanlæg på denne strækning vil andrage ca. 5½ mill. kr., og en eventuel gennemførelse af lyntoget „Nordjyden“ til Frederikshavn kan ikke alene motivere etableringen af et sådant anlæg. Det er iøvrigt ikke tanken at etablere fjernstyringsanlæg på strækningen Aalborg—Frederikshavn, i hvert fald ikke i den nærmeste årrække, dels fordi flere andre stræk-

ninger af større betydning først står for tur og til rådighed værende arbejdskraft og pengemidler ikke tillader yderligere forcering, dels fordi fjernstyring ikke er nødvendig for at opnå en billigere betjening af stationer og overkørsler. Jeg kan iøvrigt oplyse, at spørgsmålet om videreførelse af lyntoget „Nordjyden“ fra Aalborg til Frederikshavn er taget op til behandling i forbindelse med tilrettelægningen af den kommende sommerkøreplan. Selvom denne behandling endnu ikke er helt afsluttet, kan jeg dog sige, at der nu synes mulighed for på anden måde at nedbringe udgifterne ved lyntogets videreførelse, således at den i og for sig ønskelige gennemførelse af lyntoget til Frederikshavn kan realiseres fra køreplansskiftet til foråret, uanset at spørgsmålet om de manuelt betjente overkørslers afløsning af automatiske bomme først kan tages op senere.

Det ærede medlem hr. Peter Jørgensen spurgte mig, hvordan udsigterne var med hensyn til anskaffelse af en hurtiggående automobilfærge på ruten Kalundborg—Aarhus.

Jeg kan herom oplyse, at statsbanernes nuværende to skibe på ruten Aarhus—Kalundborg har for ringe højde over dæk for overførsel af lastbiler og desuden har for ringe fart, således at de højst kan udføre to dobbeltture i døgnet. For at forbedre forholdene på denne rute agter statsbanerne at søge bevilling til anskaffelse af en hurtigsejlende færge, hvorved man med tre dobbeltture pr. døgn vil kunne skaffe nye hurtige forbindelser mellem Jylland og Sjælland samt en god natforbindelse for lastbiler i begge retninger. Den nye færge er for tiden under projektering, og skibsværfterne vil i nær fremtid blive anmodet om at give tilbud, for at man derigennem kan få et skøn over omkostningerne, men den økonomiske situation tillader ikke, at arbejdet sættes i gang før tidligst i finansåret 1957—58.

Angående forholdet til Aarhus havn kan jeg sige, at statsbanerne, da havnen stod

[Ministeren for offentlige arbejder.]

i begreb med at foretage en fuldstændig ombygning og derunder udvidelse af den nuværende dampskibsbro, efter forhandling med havnen har formået denne til at udforme den nye kajstrækning med en særlig pier beregnet til anløb af såvel de nuværende skibe som en hurtigfærge; derimod vil der ikke blive anlagt et fæргеleje i havnen, før der er truffet endelig bestemmelse om anskaffelse af den nye hurtigfærge.

Det ærede medlem hr. Foged omtalte de vanskelige besejlingsforhold ved Thorsminde sluse og udbad sig oplysninger om, hvilke planer der foreligger til en forbedring af disse forhold, og om, hvornår sådanne planer kan ventes gennemført.

Hertil kan jeg oplyse, at vandbygningsvæsenet meget nøje har overvejet enhver mulighed for at opnå en mere varig forbedring af besejlingsforholdene, selvom dette på grund af de derværende strømforhold har vist sig uhyre vanskeligt. Som af det ærede medlem nævnt foreligger der nu planer om udførelse af en hælde nord for udløbet fra Thorsminde. Denne løsning, der vil medføre en betydelig udgift — antagelig ca. 1 mill. kr. — må imidlertid i nogen måde betragtes som et forsøg, idet man ikke med sikkerhed kan beregne virkningen. Ministeriet har endnu ikke tilendebragt sine overvejelser med hensyn til det forsvarlige i under de nuværende økonomiske forhold at søge et i forhold til den derværende fiskerbefolknings størrelse så kostbart forsøg gennemført.

Det må imidlertid erkendes, at besejlingsforholdene var vanskelige forrige vinter, men dette skyldtes i særlig grad de under isvinteren fremherskende østlige vinde, der gav stærkt lavvande. Besejlingsforholdene blev hurtigt bragt i orden. Allerede fra den 21. marts har der efter det for mig oplyste ikke været noget i vejen med besejlingen, og der har heller ikke senere været tale om, at der skulle være vanskeligheder.

Med hensyn til det af det ærede medlem hr. Th. Mikkelsen rejste spørgsmål om muligheden for at overlade Aaby kommune et af statsbanernes eksproprieret areal i kommunen kan jeg oplyse, at det areal, der er tale om, er erhvervet i henhold til lov nr. 115 af 17. april 1916 og lov nr. 204 af 1. april

1919 til en fremtidig udvidelse af godsbanegården i Aarhus til anlæg af nye centralværksteder. Arealet har stadig været holdt reserveret til dette formål, idet det har været og stadig er udlejet til kolonihavebrug o. lign.

Statsbanernes nuværende værkstedsområde ved Aarhus hovedbanegård er fuldt udbygget og udnyttet, således at fremtidige udvidelser må ske andetsteds. I denne forbindelse kan jeg sige, at statsbanerne i de sidste år har måttet udvide det til centralværkstedet knyttede filialværksted i Aarhus mølleeng, i hvilken anledning det har været nødvendigt at magelægge arealer med Aarhus kommune mod kompensation for kommunen i en mindre del af det omtalte areal i Aaby kommune. Forsåvidt en nærmere undersøgelse giver til resultat, at yderligere arealer kan afgives, er statsbanerne indforstået med også at inddrage Aaby kommune i forhandlingerne om afhændelse af arealet.

Med hensyn til det ærede medlem hr. Aksel Møllers betragtninger vedrørende muligheden for at opnå en foreløbig besparelse ved at udsætte vejbyggeriet — det ærede medlem siger ca. 200 mill. kr. om året — vil jeg gerne spørge: Mon det ærede medlem har gjort sig klart, at en besparelse af denne størrelsesorden kun kan opnås, hvis man vil være villig til både at standse igangværende kommunale vejfundsarbejder og foretage en drastisk nedskæring af den direkte refusion af motorafgifterne til kommunerne, som jo væsentligst anvendes til vedligeholdelsesarbejder?

Det ærede medlem hr. Horns tale om vej- og transportforhold indeholdt mange interessante betragtninger af meget stor rækkevidde. Allerede af denne grund tror jeg, det ærede medlem vil billige, at jeg ikke i dag kommer ind på enkeltheder. Det ærede medlem anførte, at der ikke her i tinget har været principiel tilslutning til spørgsmålet om statsveje, og dette er jo rigtigt, selvom staten i adskillige tilfælde betaler en meget høj tilskudsprocent, undertiden hele anlægget. Men det ærede medlem ved jo sikkert, at det er tanken, at folketinget i begyndelsen af det nye år vil få forelagt regeringsforslag til lovgivning på disse områder, og det vil derfor måske være rigtigst at udsætte debatten herom til da.

Da imidlertid foruden det ærede medlem

[Ministeren for offentlige arbejder.]

hr. Horn også det ærede medlem hr. From forleden under forhandlingerne om det af det ærede medlem hr. Tholstrup m. fl. fremsatte forslag til lov om ændring i lov om motorkøretøjer m. v. har bedt mig ved lejlighed fremsætte nogle udtalelser om vejplanlægningen, vil jeg dog på den således givne foranledning sige følgende.

Der er allerede stillet midler til rådighed til udførelse af planlægningsarbejder, og også ved det finanslovsforslag, vi her behandler, søges midler dertil, nemlig under § 26 1. B. 3. Det grundlæggende arbejde består bl. a. i færdselstællinger, der nu gennemføres som periodiske tællinger på et stort antal tællestationer fordelt over landets vejnet samt i færdselsanalyser. Disse sidste foretages efter behov, navnlig i nærheden af de større byer, for at man her kan få oplysning om, hvor trafikanterne kommer fra, og hvor de agter sig hen. Desuden foretages der systematiske opmålinger af vejene og udarbejdes en fortegnelse over de forskellige landevejsstrækningers mangler i teknisk henseende, en slags status over landevejenes nuværende færdselstekniske forhold.

De nævnte tællinger, analyser og målinger skal tilsammen bruges til bedømmelse af behovet for og rækkefølgen af forbedringer af landevejsnettet. Disse forundersøgelser skal også benyttes til bedømmelse af, hvilken kapacitet vi må regne med at vore hovedforbindelser skal udbygges til, herunder om vejene skal udbygges som 2-, 3- eller 4-sporede veje, og i hvilket omfang det skønnes nødvendigt at bygge motorveje.

De pågældende undersøgelser foretages naturligvis i udstrakt samarbejde med de lokale vejmyndigheder. Færdselstællingerne har været foretaget det sidste par år, og resultaterne heraf er under bearbejdning. Desuden er der foretaget målinger af en ikke uvæsentlig del af landevejsnettet. Det havde været ønskeligt, om hele dette arbejde havde været længere fremme, navnlig i betragtning af den store udvikling i motorkørslen det sidste par år; men den planlagte begyndelse for nogle år siden blev udskudt, da vi også dengang befandt os i økonomiske vanskeligheder.

Man er på det nuværende stadium kun

i meget begrænset omfang nået frem til forhandlinger med vedkommende amtsråd og byråd om de enkelte vejes fremtidige udbygning, og forinden det i videre omfang har været muligt at føre disse forhandlinger, mener jeg ikke, at jeg bør fremkomme med mere konkrete oplysninger om de planer, man arbejder med.

Lad mig for at undgå misforståelser tilføje, at man ved vejplanlægningen foruden med den egentlige landevejsplan også må arbejde med, hvad man kunne kalde en vejinvesteringsplan, d. v. s. en plan, hvorefter man søger at gøre sig klart, hvilke udgifter der må påregnes, ikke alene til landeveje, men også til sogneveje og bygader, og ikke alene til nyanlæg, men også til vedligeholdelse, kørebanelforstærkninger o. s. v. For samfundet som helhed er det naturligvis den samlede udgift til vejvæsenet, som er af interesse, og selvom vejvæsenet er kommunalt, er det således, at kommunerne ikke alene modtager tilskud fra vejfonden til større vejanlæg, men der ydes også tilskud til de øvrige vejudgifter gennem motorafgiftslovens refusionsregler.

(Kort bemærkning).

Bertel Dahlgaard: I anledning af de udtalelser, den højtærede handelsminister for lidt siden fremsatte om det omtalte spørgsmål vedrørende uniformssyningen, vil jeg for min del sige, at jeg forbeholder mig ved lejlighed at vende tilbage til hele denne sag og dens forløb.

Når jeg har bedt om ordet, skyldes det, at det ærede medlem hr. Aksel Møller har bebredt mig, at jeg har opfattet hans plan om skattenedsættelser som middel mod inflationen forkert, og han korrigerede min opfattelse derhen, at han kun delvis vil hindre pristalsreguleringens forøgelse af produktionsomkostningerne, og at virkningen af skattenedsættelsen skal suppleres med besparelser og øgede børnetilskud, i sidstnævnte henseende altså øgede statsudgifter. Det forekommer mig, at det ærede medlem i hele sin tankegang efterhånden er ved at køre i ring.

For det første begrænser det ærede medlem altså meget stærkt de virkninger, hans plan skulle få. Det er kun delvis, pristalsstigningen skal hindres; hvor stor en del

[Bertel Dahlgaard.]

siger det ærede medlem ikke, men man får snarest det indtryk, at det ærede medlem tænker sig bortfald af 1 portion reguleringstillæg. Dernæst regner det ærede medlem, at skattnedsættelsen og de øgede børnetilskud skal tilfalde alle grupper af befolkningen; men så må skattnedsættelsens samlede beløb være meget stort for at få væsentlig indflydelse på pristallet, og dermed stiger forbruget for hele befolkningen, hvad der atter modvirker valutasaneringen.

Hvad besparelserne angår, da er det jo ikke noget særkende for det ærede medlems plan. Besparelser tilstræber det radikale venstre i særdeleshed som led i valutasaneringen; men i den forbindelse, hvori det ærede medlem taler om besparelser, må det huskes, at besparelser ikke medvirker til at begrænse pristallets stigning; iøvrigt begrænser det ærede medlem selv meget stærkt sparemulighederne ved på forhånd at modsætte sig enhver besparelse på det militære område. Det synes, som om det ærede medlem tænker sig de væsentligste besparelser opnået på udgifterne til vejenes vedligeholdelse og udbygning — hvad der vil møde den stærkeste modstand hos kommunerne, også fordi det vil øge arbejdsløsheden i kommunerne, og desuden vil det modvirke bestræbelserne for større færdselsikkerhed.

Det ærede medlems ræsonnementer synes mig foreløbig at være et sådant vildnis, at det ikke er mig muligt at se igennem det. Det er derfor, jeg har bedt det ærede medlem fremlægge sin plan, enkelt og klart gennemtænkt, så den kunne give mulighed for en rent saglig bedømmelse.

Jeg har ikke villet tage standpunkt til det ærede medlems tanker, forinden der var mulighed for at bedømme dem. Efter hans sidste tale synes det næsten, som om han tænker sig, at det er andre, der skal fremsætte forslag, som kan have de virkninger, han ønsker; men det kan dog vel ikke være meningen, og derfor må jeg stadig opfordre det ærede medlem til at fremkomme med konkrete forslag her i tinget, i skatteudvalget eller i finansudvalget eller, måske allerbedst, tilstille formandsskabet i det koordinationsudvalg, der nu er nedsat, en skitse med i hvert tilfælde nogle faste holdepunkter, så at

det, der foresvæver det ærede medlem, kunne blive bearbejdet og gennemtænkt, hvad jeg forstår det ikke hidtil er blevet.

Jeg er ikke forud indtaget mod nogen utraditionel tanke fra det ærede medlems side, og jeg er interesseret i, at vi alle bliver oplyst om, hvad det egentlige indhold er i de tanker, det ærede medlem kalder en plan.

Når det ærede medlem nu imidlertid i sin sidste tale er blevet betydeligt forsigtigere i sine udtryk og måske kun tænker sig en begrænsning af pristallets stigning med 6 points, svarende til 1 portion, så spørger man uvilkårligt: Hvorfor? Hvis ideen er rigtig — og virkningen rigtig — må den vel også være rigtig, når man lader skattelettelser erstatte 12 points eller 18 — ellers bliver virkningen jo også mindre betydende og får kun meget ringe betydning som begrænsning af produktionsomkostninger.

Men som sagt — jeg forholder mig afventende; men så må det ærede medlem også tjene mig i snarest at slippe katten ud af sækken, så vi får mulighed for at bedømme dens levedygtighed.

Jeg skal dog tilføje, at det gør mig noget urolig, når der stadig verserer forlydende om, at det ærede medlems parti i en nær fremtid vil tilstræbe nye toldskatter, der netop vil medvirke til en forhøjelse af pristallet og dermed til en forøgelse af produktionsomkostningerne.

Oluf Pedersen: Når finansministeren hævder, at en mindsket skatteudskrivning på 200 mill. kr. automatisk vil sænke statens lønningsudgifter med 25 mill. kr., svarer det nogenlunde til mine beregninger, men jeg vil tilføje, at man også — og med endnu bedre resultat — kan sænke leveomkostningerne og pristallet ved liberalisering, ved at give afkald på told, og endelig kan man ved at sænke de indirekte skatter fjerne flere omkostninger.

Jeg accepterer altså de 200 mill. kr. som nogenlunde rigtige, når det drejer sig om sænkning af pristalsfamiliens budget med 6 points svarende til 1 portion.

Ministeren regnede med, at statens lønudgifter faldt 25 mill. kr., men jeg synes, vi også må medregne tallet for kommunernes lønningsudgifter, der antagelig bliver 15—

[Oluf Pedersen.]

20 mill. kr. Dertil kommer så de indirekte virkninger — lønningsudgifterne er jo kun ca. halvdelen af de samlede offentlige udgifter.

Når de indirekte virkninger for både stat og kommuner medregnes, kommer vi antagelig op på besparelser på ca. 75 mill. kr. som resultat af en skattelettelse på 200 mill. kr. — d. v. s. det tredobbelte af, hvad finansministeren regnede med. Dertil kommer, at de 75 mill. kr. i anden omgang også giver mulighed for ved skattenedsættelse at sænke de offentlige udgifter med en trediedel eller 25 mill. kr., således at man i løbet af få år som følge af de 200 mill. kr. i skattelettelse vil nå til en sænkning af de offentlige udgifter med 100 mill. kr. — altså op til halvdelen.

Hvis man hertil vil sige, at det er da helt umuligt, jeg svare, at det er jo sådan, at dette sneboldsystem forklarer skatternes fantastiske vækst, og det er dette systems afskaffelse, som er nødvendig, for at man kan nå til en nedgang i de offentlige udgifter, som vi alle taler om. Dette kræver streng sparsommelighed, og jeg peger på den altfor dyre statsfinansiering og på ødselhed med uproduktive udgifter; men det skal understreges, at selve systemet må ændres, og vi skal ikke låne os til en start af denne afvikling.

Statens indtægter skal tilvejebringes ved en mere forstandig og mere retfærdig kilde. Sørger man for det, vil man kunne løse selv de nuværende offentlige opgaver for halvdelen af, hvad det koster nu — men dette problem kommer vi forhåbentlig tilbage til, når vi mødes i 1956.

A. C. Normann: Den højtærede justitsminister gjorde nogle bemærkninger om antallet af færdselsulykker, hvoraf det kunne lyde, som om jeg havde støttet mig på tal, der oversteg de virkelige, og som kom til at se helt urimelige, ja, næsten groteske ud. Jeg føler trang til i den anledning at gøre opmærksom på, at det, jeg gjorde, var at henlede opmærksomheden på, at der i pressen verserede tal, som virkede skræmmende på befolkningen, og deri ligger der, det tør jeg stadigvæk sige, ingen overdrivelse. Jeg nævnte nogle eksempler og tog selv reservation overfor tallene

rigtighed. Jeg tror ikke, jeg har overdrevet noget, men jeg er glad for, at den højtærede minister her har kunnet give os de ajourførte tal; selv byggede jeg mine efterfølgende bemærkninger på de sidste statistiske opgørelser, der var til min rådighed. Det var jo af interesse at få klaret, hvordan stillingen virkelig har været; det har ministeren gjort rede for, og det er jeg glad for.

Jeg er derimod langt fra enig med den højtærede justitsminister i hans bemærkning om den lokale skiltning, og jeg forbeholder mig at vende tilbage til dette spørgsmål senere, når det efterhånden er blevet klarlagt, hvordan justitsministeriet vil praktisere de nye bestemmelser.

(Kort bemærkning).

Vagn Bro: Må jeg gøre en enkelt bemærkning til den højtærede kirkeministers med så megen frimodighed, men, som jeg synes, med lidt mindre sagtnodighed fremsatte udtalelser angående den strid, der er opstået på grundlag af udtalelsen i Kolding kirke. Forholdet er jo dette, at medens, om jeg så må sige, vi andre skændtes, har de to ansatte præster, Chr. Bartholdy og Sølling, på god kristelig vis sluttet forlig i sagen, og det er da i hvert fald et ganske godt resultat. Men der var et punkt i den højtærede ministers udtalelse om den demokratiske meningsudveksling, som jeg gerne vil gøre en bemærkning til. Ministeren satte denne meningsudveksling i relation til enevælden. Se, i enevældstiden havde man jo — det har vi forsåvidt også nu — myndige ministre, men dengang kendte man ikke nutidens form for dagblade; dengang var det ikke almindeligt, at man rejste talerstole. Om selve sagen skal jeg tillade mig at sige følgende: når pastor Chr. Bartholdy siger det, han sagde på Skamlingsbanken, var det såre rimeligt, om pastor Sølling havde protesteret f. eks. i Kolding højskoleforening eller i dagbladene derovre; det måtte være hans naturlige ret. Men jeg tror, at vi i overensstemmelse med D. L. 2—4—9 med dens forbud mod navns nævnelse står os ved ikke at tillade, at der føres politisk debat fra prædikestolene.

Så vil jeg til allersidst takke den højtærede justitsminister for hans, synes jeg, overmåde imødekommende svar.

Aksel Møller: Den højtærede finansminister viste i går den venlighed overfor de tanker, det konservative folkeparti har fremsat om at bekæmpe inflationen, at gå nærmere ind på hele problemet, og for første gang kom der fra regeringens side nogle tal til belysning af en sådan plans virkninger, altså således som regeringen ser på disse tal. I den anledning har jeg bedt om ordet nu for at svare den højtærede finansminister; derunder vil jeg forhåbentlig også kunne nå at gøre nogle bemærkninger til det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, som nys ud fra lignende synspunkter angreb min tankegang.

Jeg vil gerne have lov til at sige, at når man diskuterer spørgsmålet om, hvor mange portioner dyrtidstillæg man gennem en skattnedsættelse bør neutralisere, så afhænger dette unægtelig ganske af, hvad man på den ene side venter der vil ske, når januarpristallet gøres op, og hvilke forhåbninger man på den anden side i dette høje ting har om at opnå tilstrækkelig tilslutning til så omfattende besparelser, som der skal til for at neutralisere 3 portioner, kun 2 portioner eller alene 1 portion. For nogen tid siden tegnede billedet sig vel nok nærmest sådan, at man følte sig sikker på, at der ville blive tale om en pristalsstigning, der berettigede til 3 portioner dyrtidstillæg; i dag er der vel tvivl knyttet til spørgsmålet om, hvorvidt det bliver 2 eller 3 portioner; men netop denne tvivl berettiger jo til, at man på dette stadium af drøftelserne kan sætte sit mål således, at man regner ud: Hvorledes vil stillingen være for hver portion, som der kan vindes tilslutning til at neutralisere ad denne vej? Jeg er villig til, hvis der bliver mulighed derfor, at diskutere hele dette spørgsmål med den højtærede finansminister og med det ærede medlem. Men jeg synes, jeg er nødt til allerede nu at gøre den bemærkning, at det, det gælder om, er at finde udveje for besparelser af det rette omfang, for at ikke hele neutralisationen skal modsvare et indtægtstab for staten.

Må jeg i denne forbindelse sige, at jeg ikke betragter finansministerens budgetoverskud som et helligt beløb. Det må efter min mening bedømmes efter sine virkninger på den samlede økonomi. Det kan da virkelig meget vel vise sig, at man, uanset at man

tager en nedgang i budgetoverskuddet f. eks. ved skattelettelser, kan opnå en sådan stabilisering af omkostnings- og prisniveauet, at virkningen bliver betydeligt gunstigere end den, der følger af blot at holde budgetoverskuddet fast og lade omkostningsniveauet passe sig selv.

Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard gjorde i den anledning nogle bemærkninger, som jeg havde vanskeligt ved at se betydningen af. Det er efter min mening ganske givet, at den i den nuværende situation vigtigste opgave for Danmarks økonomi er at hindre omkostningsniveauets stigning, hvilket — i sammenligning med den stigning, der finder sted andetsteds — vel er alt det, vore kræfter kan række til. Regeringen har ikke villet følge denne vej. Principielt var den højtærede finansminister i sin tale enig i, at det er et mål for en økonomisk politik. Han har ikke anvist nogen vej til at holde omkostningsniveauet i ro. Han afviser den vej, vi har anbefalet.

Hvad sker der, hvis man ingenting foretager sig? Så sker der formentlig det, at pristigningerne, som for tiden er det væsentligste middel til at holde forbruget nede, og som vil svare til en forbrugsomsætningsafgift på ca. 4—5 pct., udtømmer deres virkning som forbrugsbegrænsende for den store del af befolkningen, som direkte eller indirekte nyder godt af pristalsreguleringen. Når dette er sket, vil situationen være den, at pristigningerne ophører med at støtte den valutapolitik, som finanspolitikken i dag er udtryk for.

Hvilke foranstaltninger har regeringen da at sætte ind? Vi har for vort vedkommende peget på, at vi anbefaler en begrænsning af omkostningsniveauets stigning. Vi ved, at dette kan føre til en større eller mindre forbrugsudvidelse, alt afhængigt af, hvor stor en del af statens indtægtstab der kan dækkes gennem besparelser. Hvis det viser sig, at en væsentlig del af disse besparelser ikke kan opnås, så er følgen naturligvis den, at forbruget udvides, men hvis vi ingenting foretager os, så er følgen den, at dels udvides forbruget i forhold til det nuværende, og dels forøges landets omkostningsniveau, nemlig når til marts og april virkningerne af den dyrtidsreguleringsform, vi har her i landet, begynder.

Derfor synes jeg ikke, det er klogt at

[Aksel Møller.]

afvise den konservative tankegang. Men regeringen vil altså ikke være med til at gå den vej, som vi har anbefalet. Den kommer derved til at give inflationen et frit løb. Det betyder, at den tankegang, vi har fremsat, vil blive aktuel igen i løbet af det kommende år, således som det i sin tid blev aktuelt gang på gang, når tinget havde vedtaget at fastholde tilskuddene til varepriserne, igen at rejse spørgsmålet om deres afvikling over en tilskudsordning til børnene.

Den højtærede finansminister kunne ikke se parallellen mellem marts' 1950 og det, som sker nu. I marts 1950 skete der det, at det høje ting og regeringen forhindrede en pristalsstigning ved at indføre børnetilskud. I dag skulle der ske det — og det er jo det, vi anbefaler — at vi hindrer yderligere prisstigninger ved at gennemføre skatte- eller afgiftslettelser. Jeg ser ikke, at der principielt er nogen forskel på det, vi opnåede i 1950, og det, vi arbejder på at opnå nu.

Den højtærede finansminister er jo iøvrigt en meget øvet minister, når det gælder om at holde pristallet i ro. Når den højtærede finansminister kunne opfinde sparebeviserne, ser jeg ikke, med hvilken ret han kan angribe det forslag, som vi fremsætter; det skulle lige være det, at sparebeviserne er en veksler på fremtiden, medens der naturligvis, hvis der ikke kan skaffes de fornødne besparelser, sker en forbrugsudvidelse for den mangel, der opstår ved, at staten letter skatter og afgifter uden at få tilsvarende besparelser. Den højtærede minister ville måske have kunnet hjælpe på sagens gang i det høje ting ved at vise en blot tilsvarende opfindsomhed, når det gælder om at bedømme den konservative plans muligheder.

Jeg forstod på den højtærede finansminister, at han er enig i, at planens mekanik og teknik for så vidt er i orden, men han siger, at de talstørrelser, der er tale om for at afbalancere 1 portion, er af den karakter, at de er for store. Hvordan er så disse talstørrelser? Ja, det er klart, at hvis vi vælger en nedsættelse, der svarer til 6 points for pristalsfamilien på selve den direkte skatte-skala, vil det føre til en overmåde dyr løsning af dette problem, en løsning, som den højtærede finansminister vist gjorde op til

265 mill. kr. Men hvis man alene opererer med børnetilskuddene, kommer man ned på et væsentlig lavere tal; såvidt jeg husker, talte den højtærede finansminister om 165 mill. kr. Begge de tal, jeg her har nævnt, minimums- og maksimumstallet, skal reduceres med statens besparelser ved, at stigningen udebliver. Disse besparelser har den højtærede finansminister gjort op til 25 mill. kr. Jeg forstår ikke den opgørelse. Jeg er ikke rigtig klar over, hvorvidt den skal dække meget mere end den direkte merudgift på statsregnskabet til lønninger. Jeg vil gerne her henlede den højtærede finansministers opmærksomhed på en tale, han holdt her i tinget den 2. december i år, (folketingets forhandlinger sp. 1583), hvor han svarer på et spørgsmål om budgetteringen af forsvarsudgifterne. Der siger han, at „den udgiftsstigning, der her er tale om,“

— en udgiftsstigning, som han har gjort op til 30 mill. kr. —

„skyldes udelukkende højere priser og højere lønninger“.

Altså alene på forsvarsudgifterne skulle der være tale om en stigning på 30 mill. kr. i det tidsrum, der er gået indtil finanslovsforslaget blev udarbejdet. De pris- og lønstigninger, der har fundet sted i denne periode, opgør han altså til at have en virkning på 30 mill. kr. for statskassen — det drejede sig, såvidt jeg husker, om 2 portioner opgjort i kraft af julipristallet — og så må den besparelse, der kunne blive tale om, i det øjeblik staten sætter ind gennem skattelettelser og afgiftslettelser for at neutralisere pristalsstigningen, føre til væsentlig større besparelser for det hele statsregnskab end de 25 mill. kr., som den højtærede finansminister nævnte i går.

Men selvom vi vil blive ved de 25 mill. kr., vil forholdet efter min mening alligevel være, at det, vi kan opnå af samfundsmæssige fordele ved at forhindre stigningen i omkostningsniveauet, er så store fordele, at de vel motiverer, at man vælger denne fremgangsmåde, selvom så store skattelettelser skal mobiliseres, som den højtærede finansminister talte om; et sted mellem løsningen ad børnetilskudsvejen og løsningen ad de direkte skatters vej ligger den mulighed.

Den højtærede finansminister må dog

[Aksel Møller.]

være enig med mig i, at en kombination af lønmodtagerfradrag og forhøjede børnetilskud måtte kunne skabe en for de pristalsregulerede rimelig løsning. Jeg beder ministeren om at forklare os, hvad tekstilomsætningsafgiften betyder i pristallet, og hvad den indbringer i statskassen. Det vil efter min mening være meget nyttigt at drage hele spørgsmålet om tekstilomsætningsafgiften frem i den forbindelse, fordi tekstilomsætningsafgiftens nedsættelse eller bortfald vil være en støtte også for en lang række af de pristalsregulerede, som ikke kan få nogen dækning igennem en egentlig skattelettelse og ej heller gennem børnetilskud.

Jeg beder om, at man vil mobilisere den fantasi, der skal til for at kombinere disse forskellige muligheder på en for de pågældende retfærdig måde og på en for staten rimelig måde.

Den højtærede finansminister såvel som det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard skylder dog os andre forklaring på, på hvilken måde de vil forhindre den omkostningsstigning, der igen over nye prisstigninger vil føre til nye lønstigninger til næste efterår. Der er dog ingen rimelighed i at forkaste denne politik uden at give befolkningen fuld klarhed over, hvad man vil sætte i stedet. Jeg har den tro, at flere og flere mennesker i dette land er klar over, at lønstigninger og prisstigninger forholder sig til hinanden som karruselheste. Det er ikke muligt for den ene at indhente den anden, de forbliver bestandig i fart rundt og rundt, indtil karrusellen standses. Jeg anbefaler, at vi gør et forsøg på at standse karrusellen. Hvorvidt den fremgængsmåde, som det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard anbefalede: at stille forslag i forskellige udvalg eller fremsætte lovforslag her i salen, skal følges, skal jeg overveje. For mit vedkommende ligger spørgsmålet om fremgængsmåden således, at med al den uvilje, som denne plan har mødt i den høje regering, og med den meget beskedne velvilje, den har mødt fra det ærede medlems side, forekommer det mig, at det at stille et positivt forslag vel ikke kan nytte med sigte på januarpristallet, for det kan jeg altså ikke få politisk tilslutning til, men mon det ikke

lykkes at sigte på julipristallet, når vi skal til at afgøre udskrivningsloven til foråret?

(Kort bemærkning).

Bertel Dahlgaard: Mine bemærkninger til det ærede medlem var udtryk for den opfattelse, at tiden nu var kommet til at forlade de almindelige talemåder, som det ærede medlem hidtil havde benyttet sig af. Det ærede medlem begyndte i sin tid med at tale om en tanke, senere udviklede det sig til en plan, og nu hører jeg, at det ærede medlem talte om et forslag fra hans side. Tiden er efter min mening kommet til at vende sig imod noget konkret.

Hvad er det, det ærede medlem foreslår? Hvor stor skattenedsættelse har det ærede medlem tænkt sig, og af hvilken art skal skattenedsættelsen være? Hvor stor forhøjelse af børnetilskuddene skal der finde sted, hvor store besparelser til vejudgifter og standsninger af vejarbejderne kan der blive tale om? Det ærede medlem må da selv have foretaget skønsmæssige overvejelser og undersøgelser; det kan dog ikke blot være sådan, at det ærede medlem pludselig får en tanke i al almindelighed, men ikke selv gør sig bestræbelser for at se, ad hvilke veje denne tanke kan føres frem til konkret politik. Ærlig talt, efter det ærede medlems sidste bemærkninger nu vil jeg gerne give det råd, at det ærede medlem kommer med en skitse, blot en skitse over sammensætningen af de tanker, som det ærede medlem har ført frem, og går til koordinationsudvalget med det. Koordinationsudvalget har jo den opgave at behandle alle disse ting, men det er dog ganske urimeligt at blive ved her i salen at tale — jeg vil ikke være uvenlig overfor det ærede medlem — at tale sort om disse ting; der må være noget håndgribeligt, noget konkret, så man kan forstå, hvad det drejer sig om.

Finansministeren (Kampmann): De ærede medlemmer hr. Bertel Dahlgaard og hr. Oluf Pedersen har været inde på omtale af den plan, som det ærede medlem hr. Aksel Møller nu igen har nævnt her fra talerstolen.

Jeg kan begynde med at konstatere, at det ærede medlem hr. Aksel Møller ikke

[Finansministeren.]

besvarede nogen af de spørgsmål, jeg stillede til ham i går, og derfor kunne jeg også tage under overvejelse, om jeg skulle svare på nogen af de spørgsmål, der blev stillet til mig i dag, men hvis vi bruger den façon, kommer vi ikke langt i diskussionen. Jeg forstår, at det ærede medlem jo netop har det ønske, at planen skal drøftes nærmere, og det ærede medlem bad ligefrem om, at jeg skulle stille min fantasi til rådighed. Om det nu kan pynte så meget på planen, at den kan blive brugbar, ved jeg ikke.

Det ærede medlem sagde først, at der var det problem, hvor mange portioner man skulle søge pristallet nedbragt med, og jeg synes i og for sig, der var lidt i det, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard sagde, at når planen var så god, måtte man jo stræbe efter mange portioner. Når vi ikke kan dette, skyldes det formentlig, at det bliver meget vanskeligt at opnå så store besparelser, at man kan få en nedbringelse med mange portioner. Nu har jeg prøvet på at svare det ærede medlem.

Så sagde det ærede medlem, at det afgørende må være eksporten, omkostningsniveauet. Jeg synes, det ærede medlem dér helt glemmer, at det afgørende ikke alene er omkostningsniveauet, men spørgsmålet, om varerne er til rådighed til eksport, og her er det, at det bliver fatalt, hvis man gennemfører planen i så stort omfang som foreslået af det ærede medlem uden tilsvarende besparelser for staten. Det vil medføre forbugsudvidelser, der vil være særdeles skadelige for valutaudviklingen i den kommende tid, og det ærede medlem tager efter mit skøn lidt for let på dette. Det fandt udtryk i det ærede medlems bemærkning om, at budgetoverskuddet for det kommende år ikke kan være et endeligt tal, det må bedømmes i sammenhæng med den almindelige økonomiske udvikling. Ja, det er helt rigtigt; men giver en bedømmelse af den økonomiske udvikling i det kommende år os den opfattelse, at det, vi kan stille imod, er et mindre overskud på finans-

lovforslaget? Det tror jeg ikke, og jeg har da heller ikke hørt, at det ærede medlem fra anden side har fået tilslutning til denne opfattelse.

Det ærede medlem var vist stort set enig med mig om, at en portion ville koste et par hundrede millioner kroner. Jeg forstod også på det ærede medlem hr. Oluf Pedersen, at der ikke var stor divergens herom. Det er klart, at man kan bygge en nedsættelse op på mange forskellige måder. Jeg har nævnt eksemplet med børnetilskuddene, hvor det måske kan blive lidt billigere; jeg har nævnt andre eksempler, hvor det er betydeligt dyrere, men man kan jo ikke bygge et forslag op alene under hensyntagen til, hvad det koster; vi må vel også tænke lidt på, hvem der får nedsættelsen. Hvis man kun går børnetilskudsvejen, bliver det familier med børn, som jeg under alt godt, men der kunne være mange andre, som vil blive ramt hårdt ved, at man kun rører ved børnetilskuddet.

Det ærede medlem spurgte i denne forbindelse, hvor meget tekstilafgiften kunne tænkes at indbringe, og jeg forstod på det ærede medlem, at her var vejen, man kunne gå: man kunne ophæve tekstilafgiften. Jeg kan gøre det ærede medlem opmærksom på, at tekstilafgiften er budgetteret til 240 mill. kr. for det kommende år, og tekstilafgiften betyder knap 1 portion i pristallet. Det vil altså være en meget dyr vej at gå. Nu ved det ærede medlem dette.

Men det afgørende er trods alt: Er det muligt at opnå besparelser? Jeg har forstået på det ærede medlem og hans parti, at det er dette, man lægger afgørende vægt på, og jeg tror, det ville bringe lidt mere klarhed ind i denne diskussion, om det ærede medlem ville besvare det spørgsmål, som blev stillet i går: Hvor langt mener man fra konservativ side man kan gå f. eks. med besparelser indenfor vejudgifterne? Den højtærede trafikminister har allerede været nærmere inde på dette spørgsmål, og såvidt jeg kan se, er en af de veje, man her kan gå, at man kunne spare noget på til-

[Finansministeren.]

skuddet til kommunerne; men skal der være nogen realitet i det, så er det, jeg spørger: Stiller det konservative parti forslag om, at vi helt skal ophæve tilskuddet til kommunerne for det kommende år eller i hvert fald nedsætte det med beløb, der ligger oppe i nærheden af 100 mill. kr.? Tror det ærede medlem, at dette vil være rimeligt, og tror det ærede medlem, at kommunerne ville spare disse penge af den grund. Tror det ærede medlem ikke, at det ville medføre, at de kommunale skatter ville stige? Så var vi lige langt.

Vi kan godt diskutere tanken, men jeg må fastholde, at forudsætningen, således som de økonomiske udsigter er i øjeblikket, må være, at overskuddet ikke bliver mindre, og at det vil koste omkring 200 mill. kr. at spare en portion. Så spørger man endelig: Ja, men vil staten ikke spare mere end de 25 mill. kr? Det ærede medlem hr. Oluf Pedersen var inde på, at kommunerne ville spare noget, private ville spare noget, der ville komme visse indirekte virkninger, og man nåede derigennem meget let op på 100 mill. kr., som vist ikke meget hurtigt ville vise sig på statsregnskabet — hvis de nogensinde ville vise sig dér. Jeg tror derfor, selvom jeg gerne stiller min fantasi til rådighed, at det ikke er ad den vej, vi kan fastholde den gode opadgående linie i vore valutareserver.

(Kort bemærkning).

Aksel Møller: Diskussioner her i det høje ting strammes meget i afgørende situationer af de taletidsregler, som vi har underkastet os. Derfor er det ikke muligt for mig at svare i en kort bemærkning på alle de synspunkter, som de to sidste ærede talere har været inde på.

Jeg kan måske til det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard sige, at vi gang på gang fra konservativ side, når vi har skrevet om dette og talt om dette, også i det høje ting, har givet vore planer en sådan form, at de kun trængte til den talmæssige bearbejdelse, som alene regeringskontorerne har mulighed for at skaffe. Vi har f. eks. prøvet at få at vide, hvordan fordelingen af børnetilskuddene vil være, uden at det har været muligt at få sådanne oplysninger om de nuværende

børnetilskuds fordeling over landet og over indtægterne, at en opgørelse har kunnet laves af os. Hvis den højtærede finansminister vil love at stille sagkyndig bistand til disposition, anser jeg det ikke for udelukket, at der kan skaffes en skitse, som det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard talte om. Men det kunne da ikke falde mig ind at sende den til koordinationsudvalget. Jeg har netop altid haft den opfattelse, at dette udvalg ikke måtte være en sovepude for noget initiativ, som burde tages herinde.

Den højtærede finansminister talte om, at han ikke havde fået svar på alle sine spørgsmål. Ok nej, sådan går det såmænd os begge. Jeg har ikke fået svar på, hvad regeringen vil til foråret. Hvis regeringen lader både lønstigninger og omkostningsstigninger få frit løb, står regeringen til foråret i en situation, der i høj grad vil minde om de situationer, vi før har stået i, når det var forår i dette land. Hvad vil regeringen da?

Den højtærede minister var inde på spørgsmålet om, at antallet af portioner, der skal afbalanceres, afhænger af, hvor store besparelser der kan skaffes. Her gør den højtærede minister mig virkelig uret. Det synspunkt har jeg fremhævet gang på gang og så sent som i eftermiddag, da den højtærede minister overhørte det. For mit vedkommende ligger det således, at de problemer, som denne sag rummer, vil vi sørge for kan blive belyst yderligere, hvis den nødvendige sagkundskab, som regeringskontorerne råder over, også kan stilles til vor disposition.

(Kort bemærkning).

Bertel Dahlgaard: Det er klart, at denne diskussion simpelthen ikke kan fortsætte, fordi man ikke ved, hvad det er, man diskuterer om. Det må være sådan, når det ærede medlem og hans parti kommer med en så omfattende tanke som denne, at de fremsætter den i konkret form og så spørger: Må vi få det og det udarbejdet, det og det talmæssigt belyst? Jeg synes egentlig, det ærede medlem skulle have gjort det, allerede da han fik denne kostelige idé et eller andet sted nede på Sjælland, så havde der allerede foreligget tal.

Jeg kender ikke konkrete tilfælde, hvor

[Bertel Dahlgaard.]

centraladministrationen og ministeriet ikke har været rede til, nu eller tidligere, at være behjælpelige. Men jeg tror rigtignok, det ærede medlem vil komme til at erfare, at når han udkaster en tanke af et sådant omfang, og når vi er nogle stykker, der siger, at vi er rede til at overveje den, at vi ikke på forhånd vil vende os imod den, så må han lade os vide, hvad for en sammensætning denne anretning har, og hvad han i det hele tænker sig. Hvor meget mener han at kunne modvirke pristalsreguleringen, hvilket omfang af skatterne og hvilke forøgede børnetilskud tænker han sig og hvilke besparelser? Der må være udarbejdet et grundlag, før man kan forlange, at medlemmer af dette ting skal tage positivt standpunkt.

(Kort bemærkning).

Aksel Møller: Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard påstår, at han ikke ved, hvad vi diskuterer om. Det kan ikke være rigtigt. Det ærede medlem har deltaget i denne diskussion; allerede under åbningsdebatten fremsatte det ærede medlem nogle bemærkninger, der var så afvisende, at jeg måtte tro, at det ærede medlem på forhånd havde slået alle disse tanker ud af hovedet. Da jeg svarede det ærede medlem og gjorde opmærksom på, at hans tal måtte bero på en misforståelse, vendte det ærede medlem ikke i sin replik tilbage til dette problem. Først forleden dag, efter at den højtærede statsminister har sagt, at han ikke kysser en pige med smilehuller, eller noget tilsvarende, begyndte det ærede medlem at interessere sig for disse tanker og efterlyse en nærmere redegørelse for den tal-mæssige side af denne sag. Det ærede medlem må virkelig undskyldte mig; jeg gør alt, hvad jeg kan, for at opfylde hans ønsker, men først, når jeg er blevet klar over, at det ikke er, hvad der andetsteds kaldes „spildte ord på Ballelars“.

(Kort bemærkning).

Bertel Dahlgaard: Det ærede medlem må huske forkert. Under åbningsdebatten, da det ærede medlem første gang luftede disse ideer, udtalte jeg udtrykkelig, at vi måtte vide, hvad disse tanker egentlig

indeholdt, hvilke konkrete ting man tilstræbte, før vi kunne foretage en bedømmelse. Nu siger det ærede medlem, at jeg begynder at interessere mig for ideen. Nej, jeg begynder at interessere mig for at få at vide, hvilket indhold der er i det ærede medlems mange ord — det er sagen.

Viola Nørlov: Siden 1935 har spørgsmålet om flere apoteker i Valby gentagne gange været rejst. I de forløbne 20 år er befolkningstallet derude vokset betydeligt, et helt nyt kvarter ved Folehaven er vokset op, og her bygges stadig.

Da jeg sidst rejste spørgsmålet her i tinget, fik jeg af den daværende indenrigsminister det svar, at man nu stod overfor en revision af apotekerloven, og at man måtte se, hvad der kom ud af den.

I Valby findes der to apoteker, et i Vigerslev Allé og et på hjørnet af Valby Langgade og Toftegaard's Allé. Disse to apoteker ligger temmelig tæt på hinanden, medens yderkvartererne har lang vej til nærmeste apotek. Jeg tillader mig her at henlede den højtærede indenrigsministers opmærksomhed på, at det er højest tiltrængt, at man i den store bydel, som Valby nu er, får to nye apoteker, et i Aalholmskvarteret og et i Folehavekvarteret. Nu ved jeg vel, at der er mange vanskeligheder at overvinde ved nye apotekers oprettelse. Skulle disse vanskeligheder være uoverstigelige, vil jeg henstille, at apotekerlovens § 42 bringes i anvendelse, så Valbyborgerne kan få et udsalg i de to nævnte kvarterer.

Jeg har endnu en sag, jeg gerne vil fremføre for det høje ting i håb om, at den højtærede justitsminister vil låne mig øre; det gælder en sag, som jeg har meget svært ved at forstå. Den 21. december 1949 blev der nedsat en kommission til undersøgelse af mulighederne for den videre gennemførlighed af regler om bedøvning af dyr, der slagtes ved metoder, som ikke medfører øjeblikkelig aflivning.

Kommissionen blev ophævet uden at have afgivet betænkning. Men 4 kommissionsmedlemmer: veterinærinspektør N. Jepsen, fhv. politiinspektør Møllerup, professor, overdyrlæge Marius Nielsen og dyrlæge E. Malling Olsen, har afgivet erklæring til justitsministeren den 9. marts 1953,

[Viola Nørlov.]

hvori de redegør for de oplysninger, kommissionen har indhentet. De udtaler til slut, at de mener, at kommissionens arbejde burde have resulteret i et påbud om tvungen bedøvelse af dyr før slagting, nødsituationer undtaget. Den 15. august 1953 fik vi en bekendtgørelse, der fulgte dette synspunkt, men fra denne bekendtgørelse er der siden dispenseret et par gange.

Jeg finder, at vi som et civiliseret samfund må nå ned til faste og forsvarlige slagtemetoder, og henstiller til den højtærede justitsminister at fremsætte et forslag til en slagtelov i lighed med lovene i Norge, Sverige og Finland.

Ingmar Wagner: Til indledning vil jeg takke undervisningsministeren for det svar, jeg fik på mine spørgsmål om seminaristernes og gymnasiasternes forhold, men det var nu ikke helt den vej, jeg ville. Jeg var nok klar over, at der er sket den mindre forbedring, at seminarieeleverne nu får 350 kr. årlig, hvilket betyder en tilbagevenden til den gamle ordning; men det, der efter min opfattelse er brug for, er, at seminarieeleverne bliver ligestillet med studenterne, idet seminarieeleverne som bekendt har langt sværere ved at skaffe sig ekstraindtægter ved siden af studierne, end studenterne har; deres studium er langt mere bundet, de kan ikke have beskæftigelse ved siden af, de trænger faktisk mere til stipendier, end studenterne mange gange gør.

Jeg omtalte ligeledes gymnasiasternes forhold. Dette spørgsmål var også fremme sidste år under finanslovdebatten i forbindelse med problemet om demokratiseringen af den højere uddannelse, og jeg gik dengang ind for, at stipendieordningerne skulle begynde i gymnasiet, for det er dér, udskillelsen begynder. Dette, at arbejderklassen, at småkårsfolk her i landet ikke har råd til at sende deres børn i gymnasiet, gør, at udskillelsen allerede begynder i gymnasiet, og hermed hænger det sammen, at så få studenter fra småkårs hjem går videre på universitetet. Det er nødvendigt, at der sker noget på dette område, og det glædede mig naturligvis, at den højtærede undervisningsminister sagde, at man måske kunne forvente, at disse spørgsmål senere hen ville blive taget op. Jeg kan vel næsten tage dette

svar som et udtryk for, at såvel seminaristernes som gymnasiasternes forhold i meget nær fremtid vil blive taget op til ny bedømmelse, så disse kategorier af unge bliver ligestillede med studenterne. Økonomi- og arbejdsministeren har nu lovet, at der vil komme forslag til en ny lærlingelov i januar måned, og at de store årganges problemer vil blive taget op.

Det var med tilfredshed jeg lyttede til såvel økonomi- og arbejdsministeren som til undervisningsministeren. Det samme kan jeg ikke sige med hensyn til forsvarsministeren; fra den side mødte jeg ikke megen imødekommenhed, ja, det er mig næsten uforståeligt, at ministeren kan sige, at der ikke er grund til de forbedringer, jeg var inde på. Jeg nævnte forleden dag, at en soldat skal klare sig for 2 kr. 25 øre om dagen i de første seks måneder, derefter stiger beløbet til 2 kr. 50 øre og efter 12 måneders tjeneste til 3 kr. Ministeren siger, at dette faktisk er tilfredsstillende, og at prisstigningerne forøvrigt ikke har ramt soldaterne, som de rammer andre mennesker. Jeg tror, det ville være af betydning også for soldaternes fremtidige kår, om forsvarsministeren henvendte sig på de steder, hvor soldaterne kommer for at købe deres daglige fornødenheder; hvis ministeren ville besøge de militære kantiner, ville han blive klar over, at siden 1953 er der sket voldsomme fordyrelser af mange ting. Jeg kan blot nævne det, soldaterne daglig har brug for, og som de ikke får i den daglige kostforplejning: kaffe, wienerbrød, mælk, sodavand, øl; det er altsammen steget ganske gevaldigt, siden den nuværende løn blev fastsat. Når soldaterne har fri, går de måske uden for kantinerne, og så har de også brug for langt flere penge til deres fornødenheder, end de havde for to år siden. På de toiletsager, som de fortsat selv må betale, har der også været ganske afgørende prisstigninger; vask af tøj og undermundering og sokker er ligeledes steget stærkt i pris i de sidste to år. Skal de rejse med jernbane, er det dyrere for dem end før, orlovsrejserne slår jo ikke til, og alle her i salen ved, at det er blevet dyrt at rejse med toget. Det argument, at prisstigningerne ikke rammer soldaterne, og at der derfor ikke er grund til at hæve deres lønninger, duer altså ikke.

Med hensyn til det andet spørgsmål, jeg stillede, nemlig angående soldaternes lette

[Ingmar Wagner.]

udgangsfoedtøj, som de nu selv må sørge for, kunne ministeren heller ikke imødekomme mig. Ministeren oplyste, at det ville koste 1½ mill. kr. om året at give soldaterne dette udgangsfoedtøj. Ja, det er naturligvis mange penge, men hvis man ser det i forbindelse med udgifterne til krigsmateriel på forsvarsministerens budget, er det kun en dråbe i havet. Jeg mener absolut, man må kræve, at de menige soldater får det fodtøj, der er nødvendigt for dem, og på dette område har der også været voldsomme pristigninger, ikke alene på nyt fodtøj, men også på forsålinger, som de selv må betale. Jeg er vidende om, at soldaterne i marinen får stillet udgangsfoedtøj til rådighed, og når det er tilfældet, synes jeg, de samme regler burde gælde for værnepligtige indenfor hæren, flyvertropperne o. s. v. Derfor anmoder jeg endnu en gang den højtærede minister om at overveje og gennemføre vort forslag om at hæve soldaterlønnen til 4 kr. daglig og samtidig sikre de værnepligtige frit fodtøj, gratis toiletsager og mere undermundering. Vi hørte i den højtærede forsvarsministers svar, at der er råd til andre udgifter på det militære budget, f. eks. til en ny kaserne. Ja, så burde der også være råd til disse rimeligere forbedringer af personlig art for soldaterne.

Til slut et andet spørgsmål angående forsvaret, som også må have tingets, for ikke at sige hele offentlighedens, interesse. I tirsdags for otte dage siden var der en menig soldat i flyvertropperne ude på Kastруп Syd, Tom Hansen, som begik selvmord.

Han begik dette selvmord i kastellet, efter at han havde fået en dom på 15 dages vagtarrest. Denne unge værnepligtige hængte sig i cellen i sin livrem. Jeg har i dag haft lejlighed til at tale med denne soldats pårørende, og de har været meget, meget stærkt oprevet over militærets stilling i denne sag. Ikke alene har man fuldkommen mørklagt den, familien har ikke kunnet få de nødvendige oplysninger, ikke kunnet få at vide, under hvilke forhold denne soldat begik selvmord, ikke kunnet få udleveret sagens akter og sætte sig ind i, hvad der var grundlag for handlingen.

Der er uhyre mange uklårheder i denne sag og også modstridende udtalelser. Kap-

tajnen for delingen siger eet, og auditøren siger noget andet. Jeg havde for en halv time siden lejlighed til at tale med en af de pårørende, der netop i dag har været ude for at opsøge soldaterne og officererne i den deling, hvor hans broder gjorde tjeneste, og man kunne fortælle ham, at den pågældende soldat i lang tid forinden sin fængsling havde været syg, havde været nervesvækket og hver eneste dag havde brugt nervepiller, men til trods for, at officererne vidste, at han var syg, måske alvorligt syg, satte man ham alligevel ind i cellen. Den pårørende bebrejdede officererne dette og fik til svar nu i formiddags, at det var sikkert et „nummer“ fra soldatens side, et forsøg på at blive fri for militærtjenesten og blive hjemsendt. Man taler om et nummer, når en ung mand hænger sig i sin celle! Det er, forekommer det mig, en køn måde af officererne at tage den slags på. Desuden har han hørt af de menige soldater, at hans broder i længere tid har været udsat for forfølgelse på grund af sin politiske opfattelse; officererne har forfulgt ham på forskellige måder og altså heller ikke taget hensyn til hans sygdom.

Jeg har rejst denne sag, fordi jeg håber, forsvarsministeren kan give tinget oplysninger om dette beklagelige dødsfald. Ikke alene tinget, men hele offentligheden har efter min opfattelse krav på at få at vide, om det virkelig er sådan, at officerer i den danske hær i dag driver de menige ud i sådanne tilstande, at de simpelthen næsten føler sig tvunget til at berøve sig livet, i hvert fald som følge af deres dårlige nerver lader sig drive til at tage livet af sig. Det er nødvendigt, at vi får en forklaring på dette, også af hensyn til soldatens pårørende.

Weikop: Jeg beklager, at den højtærede finansminister vil opretholde en forskelsbehandling med hensyn til de avancebestemmelser, som jeg har draget frem. Den højtærede finansminister mener med andre ord, som jeg allerede sagde i mit første indlæg, at der skal være forskel på skomagere og skræddere. Jeg er ikke bekendt med, at man har gennemført avancebestemmelser f. eks. for restauratører, når spiritusafgiften er forhøjet, og derfor kan

[Weikop.]

man nok spørge om, hvorfor så tekstilbranchen skal have en sådan undtagelsesstilling.

Den højtærede finansminister siger, at man ikke har tilsigtet — sådan må jeg forstå det — at blande sig i avanceforhold, når der hersker fri konkurrence, men det, man vil, er at hindre, at der tjenes på afgifterne. Det forekommer mig at være teori, ganske simpelt af den grund, at der vist ikke er nogen, i hvert fald ikke nogen indenfor tekstilbranchen, der under de nuværende forhold kan beregne sig en urimelig avance, uanset at der er afgift. Det afgørende må jo være, at der ikke kan beregnes en urimelig avance, og derfor mener jeg fortsat, at kontrollen ifølge loven herom, der vel også koster penge, bør ophæves, fordi jeg fremdeles betragter den som fuldstændig overflødig.

Det ærede medlem hr. Robert Sørensen gav forleden en længere, jeg må måske nok sige noget vidtløftig forklaring på forskellen mellem skræddersyet arbejde og konfektionssyet arbejde. Det skal jeg nu ikke komme ind på, men jeg beklager, at det ærede medlem tilsyneladende slet ikke forstod mit spørgsmål, og når jeg siger „tilsyneladende“, er det, fordi jeg meget dårligt kan tænke mig, at han ikke forstod, hvad det faktisk var, det drejede sig om.

Spørgsmålet er jo enkelt og klart dette: Kan skrædderforbundet, fagforeningen, og arbejdsgiverforeningen slutte monopolaftaler, som andre ikke kan slutte uden at blive underkastet monopoltilsynets kontrol? Hvis det ærede medlem hr. Robert Sørensens oplysninger om skrædderarbejdets fortræffelighed kan holde stik, er det mig da helt ubegribeligt, hvorfor man så vil opretholde en sådan aftale. Det må da være åbenbart, at offentlige institutioner, statsinstitutioner og kommunale institutioner, disponerer på den mest hensigtsmæssige og mest forsvarlige måde, og hvis det ærede medlem hr. Robert Sørensen er enig heri — og det tror jeg han vil være — ja, så bør denne overenskomst kunne ophæves i morgen, og så kan vi se, hvordan virkningerne vil blive, se, om det ærede medlem eller jeg får ret. Og jeg er helt overbevist om, at den frie konkurrence, som jo socialdemokraterne mere end andre altid sætter i høj-

sædet, nok skal vise sig at give billigere priser, end tilfældet er nu.

Den højtærede handelsminister svarede i forbindelse med uniformssagen ikke helt konkret netop på de spørgsmål, jeg stillede.

Jeg stillede nemlig det spørgsmål ganske enkelt og klart: Hvis arbejdsgivere indbyrdes sluttede en aftale, som var tilsvarende den, der er sluttet mellem skrædderforbundet og skrædderlauget, ville den så ikke være underkastet monopoltilsynets kontrol og være at anmelde? Det var det spørgsmål, jeg stillede, og det har jeg ikke fået noget svar på. Jeg tror, erhvervslivet vil være meget interesseret i at få dette spørgsmål besvaret.

Den højtærede handelsminister gav — bevares, det kan være uhyre interessant — en historisk redegørelse lige fra 1889 — det var på et tidspunkt, da jeg endnu ikke var født — og førte det op til 1927 og fortalte, at der da var truffet en aftale om uniformer, og handelsministeren kom også ind på, hvordan man — forstod jeg — i voldgiftsretten egentlig stiltiende var sprunget over problemet. En historisk redegørelse er ikke nok, for der er sket meget siden 1889 med hensyn til lovgivningen på disse områder. Jeg troede ikke, man ville genopfriske, hvad der var dengang af lovgivning på det område, vi her taler om. Nej, vi har fået noget nyt, og hvad er det, der egentlig er sket? Der er sket det, at statsinstitutioner, statsbanerne bl. a., beklager sig over, at de ikke kan komme til at købe billigst muligt netop på grund af aftalen. Derfor bl. a. er det, dette spørgsmål er rejst.

Så sagde den højtærede minister, at det ikke er nogen mageløs opdagelse, jeg har gjort, når jeg konstaterer, at arbejdsaftaler falder udenfor monopolløven. Ministeren sagde også, at det konservative folkeparti havde tiltrådt, at arbejdsaftaler og arbejdsforhold skulle falde udenfor monopolløven. Det er jeg ganske enig med ministeren i, selvfølgelig. Men jeg tror også nok, jeg tør sige, at ikke alene det konservative folkeparti, men også andre partier har ment, at monopolaftaler uden organisations anseelse og uden organisations forskel ganske naturligt måtte falde ind under loven.

Men nu får vi altså at vide, hvad jeg ikke vidste — jeg vidste i hvert fald ikke noget om det dengang, det var ikke oplyst

[Weikop.]

dengang, heller ikke fra ministerens side — at fagforeningerne og arbejdsgiverne kan slutte en monopolaftale, der afskærer institutionerne fra at købe, hvad de ønsker — det er jo det afgørende — for det, siger ministeren, falder ind under løn- og arbejdsforholdsaftaler. Jeg tror ganske afgjort, at havde man i det udvalg, der arbejdede med tingene, været bekendt med det, ville loven sikkert have set lidt anderledes ud, og det fik jeg da også en lille fornemmelse af, da det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard for lidt siden tog et vist forbehold i denne sag.

Jeg har egentlig fået det indtryk, også af det, den højtærede minister sagde, at ministeren egentlig ikke føler sig helt godt tilpas ved denne aftale, og jeg vil anbefale at spørge monopoltilsynet, om det ikke skulle søge at bringe sagen ind for ankenævnet og domstolene. Det er den vej, som alle må gå, når de slutter aftaler, der er utilfredsstillende, at få disse aftaler indbragt for ankenævnet og domstole. Den samme ret har monopoltilsynet; således er loven jo affattet.

Jeg synes egentlig, at den praksis, der her er knæsat — for at sige det rent ud — ganske simpelt ikke går. En sådan forskelsbehandling, som der her er tale om, af dem, der slutter monopolaftaler, synes jeg slet ikke kan opretholdes.

Hvidberg: Da jeg den 26. oktober optog denne sag om striden mellem de to præster i Kolding som et spørgsmål til den højtærede kirkeminister, gjorde jeg det som en ren principalsag, og jeg drog nøje omsorg for ikke at nævne hverken navnet Bartholdy eller Sølling. Imidlertid tør jeg nok sige, at den højtærede kirkeminister i sin — for at bruge ministerens eget udtryk — fulminante tale ikke undlod at nævne deres navne og køre hele sagen op. Nu er den her under finanslovdebatten draget frem af mig igen, idet jeg mener, at ministeren ikke har gjort nogen rigtig anvendelse af loven. Jeg mener virkeligt, at ministeren ved sin optræden har tilsidesat et gammelt retsgode, og ministerens udtalelser i dag har ikke kunnet overbevise mig om det modsatte.

Ministeren bliver ved at nævne D. L. 2—4—9 og 10, men jeg vil gerne gøre opmærk-

som på, at pastor Søllings udtalelser må ses ikke alene på baggrund af Danske Lov, men også på baggrund af Kirkeritualet og straffelovens § 155. Jeg skal her — med den højtærede formands tilladelse — citere Kirkeritualets ord, hvor der slet ikke tales om hån og forhånelse, men hvor der ganske enkelt står, at man ikke må nævne navn:

„De iligemåde skulle vel se til, at de ikke beskæmme nogen med deres elencho, så og, at de ingen røre ved navn, når de straffe synden“.

Det viser sig også, at de domme, der har været afsagt, refererer ikke blot til Danske Lov, men også til Kirkeritualet og endvidere til straffelovens § 141, nu § 155.

Der siges i referatet af pastor Søllings tale om pastor Bartholdy, at han røber en anden holdning end den, Vorherre kalder på: velvilje, tilgivelse og barmhjertighed. Hvis man læser straffelovens § 155, vil man se, at der står:

„Misbruger iøvrigt nogen, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, sin stilling til at krænke privates eller det offentliges ret, straffes han med bøde eller hæfte.“
Jeg mener, at når man har frakendt en præst — thi Bartholdy er jo stadig præst — velvilje, tilgivelse og barmhjertighed, disse fundamentale etiske egenskaber, som dog må være grundlæggende for hans præstegering, har man krænket hans ret, og derfor kan jeg stadig ikke se, at det ikke er rigtigt at hævde, at hvis denne sag var kommet for Højesteret, ville pastor Sølling være blevet dømt på lignende måde som de to andre.

Med hensyn til Hornbechsagen er det meget karakteristisk, at den højtærede minister fremdrog den først, thi jeg sagde udtrykkeligt, at den kunne vel inddrages til sammenligning, og jeg ville ikke have fremdraget denne dom alene, hvis jeg ikke havde haft Moe-dommen. Det er rigtigt, at han blev dømt for at have brugt dette ord — ganske vist mod hans benægtelse, han mente ikke at have brugt dette ord — men der var vidner på, at han havde brugt det. Han nævnte heller ikke noget navn. Han sagde forfatteren eller forfatterne af det og det skrift. Det er måske noget uklart. Men jeg kan ikke komme bort fra, at Moe-sagen er ganske analog med det foreliggende tilfælde. Nu er det naturligvis et skøn, hvad der er analogt, og det er rigtigt, som den

[Hvidberg.]

højtærede minister siger, at der er fremsat drøje udtalelser om Vamdrupfolkene i almindelighed; men der er sandelig også sagt nogle slemme ting om Indre Mission i særdeleshed. Såvidt jeg forstod dommen, er det på udtalelsen om, at det var en væmmelig adresse, han blev dømt, og på den anden udtalelse om, at adressens underskrivere altså ikke ønskede en præst, der talte sandheden. Jeg kan ikke se, at disse to udtalelser skulle være meget anderledes, end at man siger om en præst, at han mangler velvilje, tilgivelse og barmhjertighed.

Med hensyn til, hvem Bartholdy havde kaldt for djævelens sidste forfærdelige opfindelse, er det jo rigtigt, at der i ministeriets skrivelse blev talt om denne sag på en sådan måde, at ministeriet ikke selv indestår for rigtigheden af de anvendte ord. Men kunne man ikke forlange eller i hvert fald vente, at ministeriet havde undersøgt sagen og virkelig set efter, hvorvidt han havde fremsat disse udtalelser eller ikke, for der er stor forskel på, om man siger, at den og den festival i Warszawa var djævelens sidste opfindelse, eller man siger: den totalitære stat er djævelens sidste opfindelse.

Det sidste var noget, vi alle sagde mangfoldige gange under besættelsen. Jeg mener altså, at ministeriet kunne have undersøgt sagen. Nu siger man, at man kunne ikke skaffe fuld garanti, selvom man har præstens manuskript og hans eget udsagn, men når man har hans manuskript og hans eget udsagn om, at han ikke har fraveget manuskriptet på dette fundamentale punkt, mener jeg, at man skal tro en mand som Bartholdy; han plejer ikke at være bange for at indrømme en fejl.

Så vidt denne sag, som jeg ikke skal tale mere om.

Den højtærede minister kom derefter ind på den næste del af den tale, jeg holdt forleden dag, og holdt så en stor, man kan sige kirkehistorisk tale. Jeg hørte på den med megen interesse. Jeg beklager, at der ikke er gået nogle dage, så man kunne have haft fortrykket at arbejde med, men det forekom mig, at ministeren her erklærede, at det ikke i en folkekirke kan være anderledes og heller ikke skal være anderledes, end at der f. eks. er to religioner. Ministeren

sagde, det var en lykke, dette den frie, tålsumme folkekirkes forhold. I folkekirken kan der altså og skal der altså foruden en på åbenbaringstro hvilende Kristusbekendelse også kunne trives uden vanskelighed en almindelig medmenneskeligheds humanisme, måske af mere eller mindre kristelig farve, måske af mere eller mindre hedensk farve. Jeg står ikke her for at sige onde ord om en næstekærligheds humanisme; jeg har gennemlevet hele denne epoke i mit eget liv, jeg ved, hvad jeg taler om. Men nu spørger jeg: Har man så virkelig ret til at tale om en kirke? Har man virkelig ret til at tale om en evangelisk-luthersk kirke? Jeg hørte, at ministeren brugte det ord, at den tillige var Kristi kirke. Jeg mener, at den retteste betegnelse dog må være en religionsanstalt, og den, der kender lidt til urkristendommen og den første kristne menigheds forkyndelse, vil dog vist give mig ret.

Den højtærede minister udtrykte glæde over folkekirken. Jeg kan også godt udtrykke glæde over folkekirkens store muligheder, sålænge den kan arbejde i vort folk. Ministeren afviste min rådløshed og min ængstelse. Ja, det er muligt, at en vis ængstelse prægede mit indlæg, og det skammer jeg mig ikke over, og hvis ministeren vil smile ad mig i den anledning, tager jeg gerne imod det. Tonen var i alt fald pænere denne gang end sidst. Jeg skammer mig ikke over at være ængstelig over den danske folkekirke. For se på, hvad der sker. Se, hvordan kirken bliver mere og mere isoleret, hvordan folkemasserne går udenom kirkerne, hvordan folkemasserne bliver mere og mere fremmedgjort overfor kirken, hvordan endog den mere vanemæssige tilknytning til kirken efterhånden klippes mere og mere over. Mig forekommer det fantastisk i denne forbindelse blot at henvise til det almindelige præstedømme. Det hedder dog vel „de kristnes almindelige præstedømme“, og dette udtryk forudsætter vel egentlig en af tro båret menighed.

Jeg må sige, at jeg er ikke blevet mindre ængstelig ved den tale, jeg i dag har hørt, og jeg har ikke i den tales anledning opnået nogen som helst glæde.

Rasting: Jeg vil gerne have lov at takke den højtærede justitsminister for de be-

[Rasting.]

mærkninger, han i dag gjorde vedrørende det spørgsmål, jeg rejste forleden dag om behandlingen af såkaldte pornografisager.

Jeg noterede mig, at sagen altså, som jeg i forvejen vidste, var under behandling, og jeg føjede til min viden, at det var rigsadvokaten, som havde den øjeblikkeligt i sin hånd. Jeg forstod på en udtalelse forleden fra rigsadvokaten, at han havde kigget i bogen, og at hans udtalelse ville falde så snart som muligt. Det gav mig en vis beroligelse, at samme rigsadvokats forgænger i embedet i sin tid havde udstedt et cirkulære til sine undergivne, statsadvokaterne, om, at sådanne sager skal behandles hurtigst muligt. Jeg vil gerne understrege, at selvom dette skøn over, hvorvidt en bog kan siges at være pornografisk eller ej, må foretages, som den højtærede minister siger, med grundighed, og at praksis må studeres, vil jeg ikke undlade at understrege også det andet hensyn, nemlig hensynet til hurtigheden i behandlingen af disse sager. Man kan jo nemlig godt regne med, at hvis dette hensyn ikke efterkommes, er bogen i mellemtiden udsolgt, er kommet ud i alle de interesserede kredse og har forvoldt den skade, som man ville undgå den skulle forvolde. Jeg vil derfor stadigvæk udtale det håb, at vi, trods alle hensyn til sagens grundige behandling, snart må få en forsvarelig og hurtig afgørelse.

Det andet spørgsmål, som har kaldt mig herop i dag, er, at jeg i forskellige indlæg fra litterære kritikere i denne sag har set anlagt det synspunkt, at det skulle dreje sig om at udøve censur overfor åndslivet. Jeg ser således i et udklip fra et blad en kendt og anset litteraturkritiker udtale, at det dybt må beklages, at man for alvor ønsker at bruge censur mod åndslivet, og i fortsættelse deraf konkluderer vedkommende, at politimæssig kontrol med åndslivet må undgås.

Med andre ord, der er en tilbøjelighed til at tage mine udtalelser, ja, i det hele taget det, der er fremkommet af kritik overfor

denne bog, og måske omtalen af sagens behandling, som et udtryk for, at der skulle bruges censur overfor åndslivet. Må jeg have lov at sige, at det har der ikke været tale om, og de, der bruger disse udtryk og anlægger dette synspunkt, tager grundigt fejl. I grundlovens bestemmelser om ytringsfriheden står der, at

„enhver er berettiget til på tryk, i skrift og tale at offentliggøre sine tanker“, og så føjes der til,

„dog under ansvar for domstolene“.

Der er ikke tale om nogen som helst censur. Censur overfor et arbejde vil sige, at politiet kan hindre, at det bliver offentliggjort, men ordene „dog under ansvar for domstolene“ betyder, at enhver publikation i dette land, når den ligger på offentlighedens bord, skal kunne tåle at konfronteres med dansk lovgivning. Det var i forbindelse hermed, jeg fremhævede, at man i praksis arbejder med et begreb om pornografi, som ikke udelukkende eller fortrinsvis lægger vægten på den litterære værdi. Jeg fremhævede, at litterære, 100 pct.s værdifulde værker efter almindelig opfattelse — det vil altså sige efter den danske lovgivnings opfattelse — eventuelt godt kan være pornografiske.

Jeg vil altså for det første gerne udtale ønsket om, at denne sags forløb må blive fremmet med al mulig hurtighed, og for det andet vil jeg advare imod den populære misforståelse, at der i et tilfælde som dette skulle være tale om at udøve censur. Der er kun tale om en håndhævelse af grundlovens bestemmelse om, at forfatteren kan drages til ansvar for de danske domstole. Det er det, vi ønsker. Når vi i denne forbindelse nævner ordene straf, beslaglæggelse eller konfiskation, er det disse muligheder, vi ønsker prøvet.

Th. Mikkelsen: Jeg vil gerne have lov til at takke den højtærede undervisningsminister for besvarelsen af spørgsmålene om oprettelse af gymnasier bl. a. i Aarhus — selvom ministeren ikke svarede mig direkte.

[Th. Mikkelsen.]

Jeg har forstået ministerens svar vedrørende gymnasiesagen i Aarhus sådan, at det nedsatte udvalg, der behandler spørgsmålet om, hvor gymnasierne skal placeres, fortsat mener, at Aalborg gymnasium skal have prioritet fremfor Aarhus. Jeg forstod også — jeg ved ikke, om det er rigtigt — af ministerens svar, at han trods alt var tilhænger af, at man skulle opføre gymnasierne i den rækkefølge, der angives ved skønnet over, hvor store de forskellige behov er. Dér mener jeg afgjort at Aarhus må komme i betragtning i allerførste række. Jeg har hørt af den redegørelse, ministeren har givet, at man vil lægge en del gymnasier i nærheden af København. Dette område mener jeg er vel dækket.

Jeg kunne have lyst til at fremsætte nogle bemærkninger angående behovet på nogle af de steder, hvor man ifølge ministerens redegørelse påtænker at lægge et gymnasium. Købstadforeningen har udgivet noget statistisk materiale, bl. a. en opgørelse pr. 31. december 1953 vedrørende antallet af skolesøgende børn i kommunens skoler i de enkelte købstæder.

Aarhus har et børneantal i kommuneskolerne på 14 529, af hvilke 66 pct. går i folkeskoleklasser, den eksamensfri mellemskole har 14 pct., og i eksamensklasser går der 20 pct. I stats- og privatskoler er det samlede antal børn 2 422, heraf 36 pct. i folkeskoleklasser og 64 pct. i eksamensklasser. Nu må man se på disse procentsatser ud fra det store børneantal i Aarhus, og deri er endda ikke medregnet det store antal børn, der findes i forstæderne, hvor behovet for opførelse af et gymnasium er stort.

I Aalborg er børneantallet i kommuneskolerne 10 655; heraf går 70 pct. i folkeskoleklasser, 13 pct. i den eksamensfri mellemskole og 17 pct. i eksamensklasser. I stats- og privatskoler går der i Aalborg 2 108 børn, heraf 39 pct. i folkeskoleklasser og 61 pct. i eksamensklasser. Man ser, at der er en stor forskel på børneantallet i Aarhus og Aalborg, og yderligere må som sagt det store børneantal i forstæderne medregnes.

Så er Randers også blevet nævnt. Dér er børnetallet i kommuneskolerne 5 450, deraf går 69 pct. i folkeskoleklasser, 12 pct. i den eksamensfri mellemskole og 19 pct. i

eksamensklasserne. I stats- og privatskoler er det samlede børnetal 1 561, hvoraf 25 pct. går i folkeskoleklasser og 75 pct. i eksamensklasser.

Hjørring, der ligeledes har været omtalt, har et børneantal i kommuneskolerne på 2 106, som fordeler sig med 66 pct. i folkeskoleklasser, 12 pct. i den eksamensfri mellemskole og 22 pct. i eksamensklasserne. I stats- og privatskoler er der 320 børn, hvoraf 7 pct. i folkeskoleklasser og 93 pct. i eksamensklasser.

Endelig er der Aabenraa, som har 1 891 børn i kommuneskolerne. Heraf går 73 pct. i folkeskolen, 16 pct. i den eksamensfri mellemskole og 11 pct. i eksamensklasserne. I stats- og privatskoler er der tilsammen 450 børn, heraf 22 pct. i folkeskoleklasser og 78 pct. i eksamensklasser.

De tal, jeg her har nævnt, mener jeg kan tjene til en yderligere understregning af, at behovet for et gymnasium efter en reel bedømmelse er størst i Aarhus. Det skulle derfor glæde mig overordentligt, om den højtærede undervisningsministers indstilling på dette område også vil blive fulgt i gymnasiudvalget, og at man dér vil indse, at det helt rigtige er, at Aarhus får første-prioritet.

Dernæst vil jeg gerne takke den højtærede trafikminister for det tilsagn, der blev givet om en forhandling angående de arealer, som statsbanerne har eksproprietet i Aaby kommune. Jeg håber, denne forhandling snarest kan finde sted.

Første næstformand (Arnth Jensen): Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 15. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om ændring af omsætningsafgiften af manufakturvarer og beklædningsgenstande m. v. [af Weikop m. fl.]

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om almindelig arbejderbeskyttelse og i lov om arbejderbeskyttelse indenfor handels- og kontorvirksomhed (unge personers søndagsarbejde i bagerier og budtjeneste om søndagen m. v.).

[Første næstformand.]

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om adoption.

4) *Fortsættelse af første behandling af:*

Forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1956 til 31. marts 1957.

Mødet hævet kl. 16⁵¹.

38. møde.

Torsdag den 15. december kl. 13.

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om ændring af omsætningsafgiften af manufakturvarer og beklædningsgenstande m. v. [af Weikop m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning findes i tillæg A. sp. 847, fremsættelsen i tidenden sp. 1287).

Sagen sættes til forhandling.

Finansministeren (Kampmann): Jeg går ud fra, at det fremsatte forslag til folketingsbeslutning om ændring af omsætningsafgiften af manufakturvarer og beklædningsgenstande m. v. kan tages som udtryk for, at man nu fra konservativ side erkender denne lovgivnings nødvendighed, og at det, at man har fremsat dette forslag til folketingsbeslutning, må tages som udtryk for, at man udelukkende ønsker en anden teknisk indretning af lovgivningen. Dette kan naturligvis drøftes, og jeg skal gerne fremsætte nogle bemærkninger til de 3 punkter, der er nævnt i forslaget til folketingsbeslutning.

Først vedrørende problemet om engroskontra detailbeskatning. Af fordele ved en engrosbeskatning i modsætning til detailbeskatning vil jeg først og fremmest nævne, at toldvæsenet under engrosbeskatning har

et langt mindre antal virksomheder at kontrollere end ved detailbeskatning — i øjeblikket er det godt 7 000 mod skønsmæssigt anslået 50 000—60 000, hvis man gik over til detailbeskatning. Det store antal detailvirksomheder vil selvsagt stærkt vanskeliggøre en effektiv kontrol med afgifternes rigtige erlæggelse i detailledet, og en af fordelene ved forbrugsafgifter skulle jo netop være, at der ikke gaves så megen mulighed for det skattesnyderi, som vi alle ved finder sted i et vist omfang ved indkomstbeskatningen.

Dernæst er engrosvirksomhederne betydeligt mere regnskabskyndige end detailhandlerne og magter derfor bedre regnskabet med afgiftens opkrævning. Under den tidligere lov om tøjkat viste det sig, at mange detailhandlere ikke var i stand til at føre eller i hvert fald ikke førte et tilfredsstillende afgiftsregnskab, og detailhandlerne beklagede sig derfor over, at beskatningen gjorde dem til lovovertrædere.

Det er vist en udbredt anskuelse hos fabrikanter og grossister, at en omlægning til detailledet ville betyde en betydelig lettelse af deres arbejde med afgiften; men dette er ikke rigtigt, og jeg er glad for at få en lejlighed til at konstatere det. Fabrikanter og grossister måtte fortsat af hensyn til kontrollen med afgifterne føre særligt regnskab med de afgiftspligtige varer, bl. a. fordi disse virksomheder i et vist omfang sælger varer direkte til brugere. Endvidere måtte toldvæsenet til brug ved kontrollen med detailforretningernes afgiftserlæggelse indhente oplysninger fra fabrikker og grossister om de enkelte handlendes køb af afgiftspligtige varer, og endelig måtte fabrikanter og grossister ved salg af varer til detailforretninger anføre, hvilke varer der er afgiftspligtige, da det i praksis ikke vil være muligt for alle landets detailhandlere at afgøre, om varerne er afgiftspligtige, bl. a. fordi det ikke vil være muligt at underrette denne vide kreds om afgørelserne i de mange tvivlstilfælde, som forelægges administrationen. Under den gældende ordning udsendes med mellemrum sådanne meddelelser til alle anmeldte virksomheder, hvoraf mange dog ved brancheorganisationernes medvirken bliver holdt løbende underrettet om nye afgørelser indenfor deres branche.